

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ВИШИ СУД У БЕОГРАДУ
ОДЕЉЕЊЕ ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ
БЕОГРАД**

Пословни број: К-По₂ 22/2010.

**ТРАНСКРИПТ АУДИО ЗАПИСА
СА ГЛАВНОГ ПРЕТРЕСА ОД 26. априла 2012. године**

УТВРЂУЈЕ СЕ да су на главни претрес приступили:

- **заменик тужиоца за ратне злочине** Снежана Станојковић,
- **пуномоћник оштећених** адв. Марина Кљајић,
- **сви оптужени,**
- **и браниоци:**
- адв. Гордана Живановић - бранилац опт. Деветака и Јована Димитријевића,
- адв. Слободан Живковић, бранилац опт. Девчића, Стојановића и Бачића,
- адв. Градимир Налић - бранилац опт. Радојчића,
- адв. Војислав Вукотић, бранилац опт. Крњајића,
- адв. Борис Зорко, бранилац опт. Миодрага Димитријевића и Влајковића,
- адв. Никола Рашић, по заменичком пуномоћју адв. Јасмине Живић, браниоца опт. Перића,
- адв. Бранко Димић, бранилац опт. Јосиповића и Николајидиса,
- адв. Бранислава Фурјановић, бранилац оптужених Косијера и Стевановића.

Суд доноси

РЕШЕЊЕ

Да се главни претрес **ОДРЖИ.**

Претрес је **ЈАВАН.**

Главни претрес **се наставља** у 14 часова и 42 минута.

НАСТАВАК ЗАВРШНИХ РЕЧИ СТРАНАКА

Бранилац опт. Милана Радојчића, адвокат Градимир Налић, у завршној речи изјављује:

Адв. ГРАДИМИР НАЛИЋ: Добар дан, поштовано веће, ако дозвољавате ја бих сео.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Можете слободно да седнете.

Адв. ГРАДИМИР НАЛИЋ: Ја ћу резимирати јучерашње моје излагање, се односило углавном на критику тужиоцевог навода да је постојала фактичка власт у селу Ловас, војно-цивилна, која је била испод контроле ЈНА.

Данас ћу додати још и да српско Тужилаштво има у Тужилаштву за ратне злочине Републике Хрватске достојног партнера, који у поступку који се паралелно води пред тамошњим Жупанијским судом у .Вуковару, такође окреће главу и затвара уши пред доказима о одговорности високих официра, који наређују гранатирање села, а потом и чишћење истог од непријатељски настројеног становништва. И једнима и другима је лакше да као мантро изговарају имена локалних Срба – Деветака, Девчића, Радојчића и Крњајића, који су, како верују, изгледа оба Тужилаштва наредили пуковнику Лончару да гранатама заспе Ловас, генералу Васиљевићу да наоружа и пропусти добровољце из Србије на територију суседне Републике, а за суд у Београду неухватљивом пуковнику Суботићу команданту војне полиције да преузме затворенике и шаље их у логоре у Србији. Ето шта се дешава када највиша цивилно-војна власт у залеђу вуковарског војишта даш у руци тројци, четворици мештана цивила.

Дошао сам до тачке 1-б) – наређивање и спровођење и примена понижавајућих и дискриминаторских мера према цивилном становништву. Реч је о обележавању кућа мештана хрватске националности белим тканинама. Суштински, првој тројци окривљених се на терет ставља, због нечега само првој тројци окривљених, да су наређивали примену понижавајућих и дискриминаторских мера и то оптужени Љубан Деветак посредством припадника означених оружаних састава, а оптужени Радојчић и Девчић непосредно у виду обавезе цивила мештана хрватске националности да своје куће обележе белим тканинама, а око руку носе беле траке. У суђењу у Нинбергу у Европи није било оптужби за обележавање људи по националној припадности. Тек је Тужилаштво Хашког трибунала у оптужницама за ратне злочине почело на територији СФРЈ, почињене на територији бивше СФРЈ актуелизовало овај вид дискриминаторског поступања. Разумљиво је донекле да је оптужница подигнута својевремено у Републици Хрватској за исте догађаје, садржала готово истоветну тврдњу, јер одбрана држи да је имајући у виду време у коме је подигнута, очито реч о правном акту дубоко политички обојеном,

што се најбоље види из образложења наведене оптужнице која врви речима и изразима о србочетничкој окупаторској војсци која наређује речене дискриминаторске мере. Одбрану због историје брине члињеница да је овакву слику засновану на наопакој оцени доказа, прихватило и српско Тужилаштво и уместо да сео бави правим кривцима за озбиљне злочине, оно се у оптужници вајка да није било политичке воље да се суди правим кривцима. Истом Тужилаштву фали та туђа воља већ више од двадесет година у коме се променило више влада и демократских и оних других. Упркос видним клишеима у исказима у којима су научени сведоци Републике Хрватске, истина кроз поједине изјаве је избијала, тако што су неки сведоци говорили да им је речено да стављањем белог платна на кућама и оградe означе да су те куће већ прегледане, а да су траке неко време ношене, како би становници места без обзира на националност, преко њих идентификовали. Тако сведок Фрањо Жадањ у својој изјави на главном претресу од 19. октобра 2009. године говори да је и сам из истих разлога носио белу траку, иако је при томе носио и униформу ЈНА. Овај сведок у таквом објашњењу није остао усамљен, а неспорно је и да су припадници војске носили беле траке или траке неке друге боје ради распознавања у борби или недовољно исконтролисаној заузетој територији. То спада у ноторне симболе и знакове сваког оружаног сукоба и сваке војске, такозвани „спектар“. Ови симболи су, чули смо на претресу, коришћени пре тога у Товарнику, у Сотину и у другим местима. Осим тога, доказан је исказима кредибилних и релевантних сведока, да су и мештани српске националности обележавали своје куће и одећу. Неспорно је такође да су ове мере примењивале неко време, а не сво време по заузећу села. Суочивши се са оваквим чињеницама, Тужилаштво је покушало да докаже своју тврдњу о постојању белих трака, које узгред нико од окривљених не пориче, оспоравајући само тврдњу да је реч о дискриминаторској мери, тврдњом да су приликом ексхумације код једног броја жртава пронађене на одећи или у гробном месту беле траке. Фотодокументација увиђаја са ексхумације није била доступна судском вештаку Жупанијског суда у Вуковару, нити изведена на главном претресу. Одбрана је тражила да се ови докази изведу, као и да се изврши увид у одећу и предмете нађене приликом ексхумације, којој није присуствовао ниједан орган наше земље. И тај предлог није нашао место међу изведеним доказима. Тако смо остали ускраћени за објашњење, како су наводно нађене траке, остале беле и после више година под земљом и њиховом излагању влази и деконпензационим трулежним процесима. Једина фотографија у боји са ексхумације тела погинулих у Ловасу која је била доступна одбрани се налази у књизи „Ловас-крвава истина“ објављена 2003. године и увршћена у списе предмета Жупанијског суда у Вуковару, К-25/00.

Трака која се види на ексхумираном одевном предмету је, истина, местимично беличаста, али има на њој и правог спектра других боја а сама може бити и завој или повеска. Тај предмет нико није вештачио. Још једно питање није збунило Тужилаштво: како је могуће да они који су по свим правилима војне службе о асанацији бојишта, обавестили команданта Лончара о томе да у селу има мртвих и да је нужно прикупити тела страдалих мештана, од Лончара добили вреће за сахрањивање и војни

ровокопач, пописали мртве, уз лекарску асистенцију сведока др. Слободана Качара утврдили смрт и ту чињеницу уписали у матичне књиге умрлих нису показали елементарну жељу да са тела поскидајући тако инкриминишуће траке? Одговор се сам намеће - нису сматрали да је реч о дискриминаторској мери нити су се сматрали одговорним за смрт својих суседа. У говору Љубана Деветака који се препричавао овде мештањима, нема ни речи о томе да су дужни да обележе белим тракама куће и руке.

Мој браћеник не спори да је неким мештанима, па и члановима своје породице саветовао да обележе куће и носе и сами на одећи беле траке. Објаснио је да је то била пракса свуда на локалном бојишту и да је сврха ношења трака разних боја на рукаву или нараменицама била означавање да је реч о мештанима Ловаса или пак о објектима који су већ прегледани. Тужилаштво ову тврдњу није успело да оповргне. Упркос изјави Милана Радојчића, датој у истрази где он спомиње збиља католике, то је колоквијални израз био за Хрвате, он је касније на главном претресу објаснио своје психичко стање за време те истраге и очигледно је да је преовладала жеља да се угоди истражном судији и Тужилаштву, не би ли се човек нашао на слободи, односно ван притвора, па је причао онако како га је на крају крајева и његов адвокат по службеној дужности тада припремао.

Ни једано од лица која су потврдили да су носили неко време беле траке није се пред судом изјаснило да је стрепело од чињенице да морају да их носе што наводи на исправан закључак да су веровала да је у питању мера наложена из разлога безбедности јединица које су запоселе село и на крају обележје да је реч о мештану села. У војној терминологији реч је, да поновимо, о сигнализацији која говори да није реч о непријатељским снагама или уљезима. Користила се за кретање по селу и ни један од саслушаних сведока који су због потреба лечења или других разлога напуштала село у реченом периоду није рекао да је и ван села морао да носи белу траку.

На крају такве мере дискриминаторског карактера су по природи трајне а не привремене, а не трајање неколико дана. Усташе су у Другом светском рату несрећне Јевреје и Роме, а често и Србе, обележавали до смрти жртава или краја своје нацистичке државе. У Ловасу су, кад смо већ принуђени да правимо тако бесмислену компарацију са предходно описаним поступањем, мештани и куће били обележени привремено. Више сведока је потврдило да је та мера, као и у околним селима, важила неколико дана што иде у корист изнетих тврдњи одбране да није реч била о мери дискриминаторског карактера.

1.в) Увођење радне обавезе или присиљавање на принудни рад?

Уводећи нас у другу тачку оптужнице Тужилаштво нам је саопштило да окр. Деветака, Девчића и Радојчића тужи и због „нечовечног (окрутног) поступања и присиљавања на принудни рад“.

Само страницу даље Тужилаштво вели да је „опт. Љубан Деветак неовлашћено и противзаконито наредио увођење радне обавезе за цивилно становништво хрватске националности“. Радна обавеза се суштински и појмовно разликује од принудног рада и њено увођење под условима прописаним законом не представља повреду права цивилног становништва на освојеној (запоседнутој) и/или окупираној територији.

Под претпоставком да је окр. Деветак збиља имао капацитет да изда такву наредбу, да погледамо како прописи, односно шта прописи и судска пракса кажу у овој материји.

Вештак на страни 27 свог налаза и мишљења тврди да ЈНА није уводила радну обавезу у зони дејства 2 Пролетерске гардијске механизоване бригаде. Одбрани је крајње несимпатичан покушај вештака да конструише чињенично стање уместо да поштено каже како му нису достављена документа или други докази који показују да је ЈНА формално увела радну обавезу.

Овде се поставља питање ко је онда увео радну обавезу становништву и како? Је ли то како тврди Тужилаштво окр. Деветак и ако јесте у ком својству то чини? Да ли то чини као командант села, како се изгледа лажно представљао ради добијања на ауторитету и то на наговор правог војног команданта Ловаса капетана Градимира Вељовића, или као директор задруге? Да ли као „Алфа“ или као „Омега“ - како воли да каже сведок Васиљевић? Опет смо залутали у старо питање: да ли је „Алфа“ и „Омега“ био подчињен ЈНА и команди Лончареве бригаде и највишем официру у месту. У поступку је неспорно утврђено да је земљорадничка задруга у Ловасу била једна од највећих у тадашњој СФРЈ и да је већина радно способног становништва привређивала у својству упосленика или коопераната задруге и пре рата. Неспорно је и да је већина раније запослених, по заузимању Ловаса, заједно са другим радно способним становништвом позвана на рад у задругу јер је реч било о пуној пољопривредној сезони када се скидају усеви и беру воћњаци а нешто касније и виногради.

Ратне потребе у исхрани становништва и редовног и резервног састава ЈНА и ТО, те добровољачких јединица широм ратишта захтевају колективну мобилизацију свог радно способног становништва. Мештани су обављали исте пољопривредне послове као и раније, неки су возили тракторе и друге пољопривредне машине, оправљали водовод, струју, радили у кухињи и уопште радили редовне послове. Никома нису давани бесмислени и понижавајући задаци изван знања, навика и способности ангажованих лица. Рад је обављан уз накнаду у боновима, огреву, роби, хлебу, гориву и другом што је из исказа саслушаних сведока мештана неспорно утврђено. Сведок Андрија Балић тако пред судом у Вуковару каже: „Уз посредство моје супруге распоредили су ме да нешто радим. Распоредио нас је на рад Милан Радојчић“. Оно што је за сведока Балића очито не представља принудни рад и чињеница да га је окр. Радојчић распоредио на рад нема у сведочком исказу ни најмању негативну конотацију. На питање окр. Деветака на главном претресу да ли је у групи електричара којој је сведок Јосип Кувеждић припадао, радио и један

поштар коме струја није струка, сведок је то потврдио додавши да је поштар био ангажован јер пошта није радила, цитирам, „ја мислим да је ту било настојања да се помогне да ипак ето из куће ради неко нешто“. Дакле реч је била о шанси да бар по неко из сваке куће привређује. Исти сведок потврђује да је рад био плаћен боновима и да су за њих у сеоској продавници могле да се набаве основне потрештине, као и да је задруга све куће, па и његову снадбевала бесплатним огревом за зиму.

Радне задатке мештанима у задрузи је изгледа давало и пола тужилачких сведока које смо саслушали али и Хрвати упосленици задруге као што је сведок Жадањ Фрањо и други. Цитирам: „Продановић Ђуро је био главни за принудни рад. Он је правио спискове и распоређивао људе“ сведочио је пред Жупанијским судом у Вуковару сведок Стјепан Пеулић.

Чињеница да су неки радници и то углавном жене добиле оружану пратњу при одласку у атар није у ратним условима ни мало инкриминишућа. Доказано је да је и Србин Јапунца Жељко са својим колегама електричарима приликом оправке електромреже имао оружану пратњу при чему су радници радили а пратња, цитирам сведока, „онако седела са пушкама у рукама“. Сви су без икакве пратње одлазили и долазили у задругу. Ни један од саслушаних сведока који је имао радну обавезу није рекао ни реч о некаквом лошем односу пратилаца према њима. И на крају, прича о томе да су у задрузи ангажовани само Хрвати није ничим доказана. Понуђени су клишеи о којима смо већ говорили. У стварности су Хрвати обављали и најодговорније руководеће послове у задрузи а цитирани сведок Јосип Кувеждић на главном претресу напре негира да је радна обавеза важила и за Србе да би за време истог претреса рекао и да је „Жељко Јапунца који је по националности Србин и који је са мном радио око струје, око свега“ и тако даље. Сам сведок је био електричар и у његову радну обавезу је спадала оправка и одржавање комплетног електросистема села Ловас. Са њим су у групи били осим Србина Јапунце и два Хрвата - Туна Лутровић и Јосип Балић. Окривљени Радојчић, Србин, по професији електричар, а не како у завршној речи каже, узимајући као особито отежавајућу околност, чињеницу да је био најобразованији тамо у селу, па му је то буквално стављено као отежавајућа околност, Милан Радојчић је своје образовање стекао касније и овај, то није спорно, то је ствар доказива, али тужилац није пружио ниједан доказ о томе да је Милан Радојчић био најобразованији, а ево ја кажем, каквог је образовања био Милан Радојчић у то време – значи средња школа је у питању.

Супруга окривљеног Радојчића Анђелка је Српкиња и била је стручни радник, дактилограф ангажована у школи исто као и супруга сведока Кувеждића која је по националности Хрватица а по професији наставница и била је ангажована на тим пословима.

Четврта Женевска конвенција говори о принудном запослењу, условима и врстама принудног рада. Указаћемо на став 2. члана 40. који прописује да „Ако су заштићена лица држављани непријатељске земље“, а овде се примењује и за унутрашње сукобе свака одредба, они се могу принуђивати само на оне радове који су у нормалним приликама нужни да

би се обезбедила исхрана, становање, одевање, превозење и здравље људи и који не стоје непосредно са војним дејствима“. Исти члан предвиђа да заштићена конвенцијом лица која се принуђавају на рад имају право на исте услове рада и на исте мере заштите као и домаћи радници, нарочито у погледу наднице, дужине радног времена и тако даље.

Ево још неколико релевантних одредби Конвенције:

„Забрањено је принуђивати заштићена лица да служе у оружаним или помоћним снагама. Заштићена лица се могу принуђивати само за радове који су неопходни ради подмирења потребе окупационе војске или за службе од јавног интереса или за исхрану, становање, одевање, саобраћај или за здравље становништва окупираних земље... Рад се сме обављати само у унутрашњости окупираних територија где се налазе лица која се упућују на радове. Свако такво лице ће, у границама могућности, задржати у свом редовном месту запослења. За рад се има дати правилна накнада и он се има ускладити са телесним и умним способностима радника“.

У теорији и пракси међународног ратног и хуманитарног права само увођење радне обавезе становништву непријатељске стране није забрањено ако ти радови нису у вези са непријатељским дејствима. Ово је сасвим јасно у условима међународног оружаног сукоба. Хашки трибунал је у случају Благоја Симића стао на становиште да исто важи и у унутрашњем сукобу и при том се позвао на одредбу из члана 4 став 2 Другог Протокола уз Женевску конвенцију. Указаћемо суду да, по нама, исто стоји и у заједничком члану 3 који се односи на унутрашње сукобе.

Вештак војне струке Антић је, на страни 11 свог налаза и мишљења, говорећи о наредби да се изврши чишћење села од непријатељски настројеног становништва заузео став да је таква наредба у супротности са чланом 13 Другог допунског протокола, чиме је заправо изнео мишљење да је сукоб у Славонији 1991 године унутрашњи сукоб. Овим је изашао из своје експертизе јер на правно питање да ли је реч о унутрашњем или међународном оружаном сукобу одговор може дати само веће овог суда и оно га зна. Како било, наредба о којој вештак говори је *prima facis* у несагласности са елементарним здравим разумом!

Одбрана држи да тужилаштво није доказало да је у поступцима нашег браћеника било шта супротно одредбама Четврте Женевске конвенције.

2. Мучење (тортура) и пореда телесног интегритета

Оптужницом се окр. Деветаку, Девчићу и Радојчићу ставља на терет да су „током октобра месеца 1991 године, приликом саслушања приведених и затворених цивилних лица, према њима примењивали физичко и психичко насиље (тортуру) и повређивали њихов телесни интегритет, наносећи им при томе тешке душевне патње и повреде“. То су у неким случајевима окривљени вршили непосредно или су то вршили по њиховом наређењу, или уз њихово одобравање припадници наведених оружаних група.

„Све је то чињено“ каже оптужница „из дискриминаторских разлога – националне припадности, а у сврху изнуђивања информације од оштећених о наводном поседовању оружја, ноћним оружаним провокацијама, припадности чланова њихове родбине оружаним формацијама противне стране, или о чланству политичкој странци ХДЗ“.

Уверени смо да смо већ довољно указали на неуспех Тужилаштва да изван разумне сумње докаже да је мој брањеник био у правној или фактичкој могућности да издаје било какве наредбе добровољцима који имају своје команданте и над њима команду бригаде којој је њихов Одред потчињен. Да погледамо стога како са доказима стоји Тужилаштво код случајева када су окривљени наводно непосредно вршили мучења (тортуру) и повреду телесног интегритета приведених и задржаних лица:

2. а) Случај Снежане Кризманић

Ову сведокињу је, по наводима оптужнице након што је по наређењу окр. Деветака од стране неколицине припадника оружане групе „Душан Силни“ у кући Ивице Франчишковића била изложена физичком и психичком малтретирању, ударањима по глави, чупању косе претњама силовањем итд. наводно преузео опт. Милан Радојчић и одвео у кућу Боре Кесера где је била станица милиције и закључао у једну од соба, да би после извесног времена поново била доведена на саслушање пред окр. Деветака.

Саслушана пред судом видеоконференцијском везом, о чијем је квалитету јуче колега говорио, сведок Снежана Кризманић је описала како је 17. октобра добровољци доводе у кућу Франчишковића и ту је малтретирају и испитују. Описује и покушај силовања од ког ју је очито спасао улазак окр. Николајидиса: „Међутим, у том времену не знам шта се догодило, ја сам скроз била изгубљена, овај, само знам да је дошао Николајидис и извео ме вани... и вани ме је дочекао Милан Радојчић, он ме је дочекао значи извео из те куће“. Окривљени Радојчић је одводи у станицу полиције где проводи пар дана, а након тога је вероватно 20 октобра окр. Радојчић преводи у своју канцеларију где обавља послове одржавања канцеларија, „али“ каже она, „с друге стране била сам заштићена од оних који су ме испитивали и који су ме желели на овај или други начин“. Мој брањеник готово идентично казује и тврди да је спасао од тешке судбине одвођењем на сигурно место. Сведокиња на понашање мог брањеника према њој нема ни једне примедбе.

У сваком случају, у радњама мог брањеника онако како су описане у оптужници нема ни једне која би одговарала појму мучења и нечовечног поступања онако како је то дефинисано одредбама чл.142 став 1 КЗ СРЈ. О саизвршилаштву у овој радњи такође не може бити говора јер је окр. Радојчић сведокињу оштећену у ствари заштитио од добровољаца који су је мучили и према њој нечовечно поступали.

Нећемо се задржавати на изјави лажне сведокиње Викице Филић преко које је покушана капитализација и онако тешке судбине оштећене

Кризманићке, али је неистиност тог исказа и у том делу сама оштећена у битном демантовала својим казивањем.

Одбрана држи да је исказ ове сведокиње најбоља одбрана од навода Тужилаштва и уверен сам да ће то Веће оценити на прави начин.

2. б) Случај Ивана Видића

Мом браћенику се ставља на терет да је у периоду обухваћеном оптужницом „саслушавајући Ивана Видића у канцеларији ТО у кругу Месне заједнице главом дао знак једном војнику да уђе Петроније“ (оптужени Петроније Стевановић), који је одмах по уласку, подразумевајући наведени позив као наредбу, претукао оштећеног, ударајући га гуменом палицом по леђима“.

Деветнаест година касније 21 септембра 2010 године, пред судом у Београду сведочила је видеолинком супруга покојног Ивана Видића - Вера. Ова сведокиња је пример припреманог сведока јер је та жена, која у исказу понавља два пута да о догађајима у селу пре напада не зна ништа јер по селу „никуда није ишла“ објашњавајући то чињеницом да код куће има двоје мале деце о којима мора да се стара, само неколико дана касније, када је у село ушла ЈНА и њој потчињене јединице, шпартала селом уздуж и попреко, те је запамтила многе детаље о којима непосредни учесници нису имали много рећи. И ако се за догађаје у селу Ловас од 1993 године пред судом у Осијеку, а касније од 2000 године пред судом у Вуковару, а од пре више година и у Београду воде поступци, ова сведокиња је 2010 године први пут дала исказ што је нелогично код тако много круцијалних сазнања које наводно има. Деветнаест година два суда у Републици Хрватској не могу да доврше кривични поступак против овде окривљених и дела овдашњих сведока. На питање шта је недостајало хрватском тужилаштву и судовима да процесе окончају одговор се сам намеће. Изгледа да стандарди по којима поступају тамошњи тужилачки и судски органи у процесуирању ратних злочина не трпе ову врсту посредних сведока или професионалних сведока попут Викице Филић или Ђуре Антоловића. Било како било, овај посредни сведок нам је рекла да јој је, дан два пред погибију, покојни супруг Иван причао у суштини оно што тужилац некритички па чак и нетачно преписује у оптужницу - како је, наводно, окривљени Радојчић у канцеларији ТО у кругу Месне заједнице (сведокиња каже да јој је покојни муж додуше причао да се наводни догађај одиграо у кругу машинске радионице земљорадничке задруге Ловас) испитивао Ивана око бацања бомби у дворишта српских кућа, па како је био незадовољан одговорима, погледао је у правцу једног војника који се налазио у просторији те је војник изашао, а који трен касније у просторију је наводно ушао сада окр. Петроније Стевановић и претукао га гуменом палицом. Сведокиња још додаје да је њен покојни супруг „закључио“ да је Радојчићев поглед значио наредбу војнику да доведе Петронија и да га Петроније претуче. Изгледа да ни тада Радојчић и Петроније не размењују ни речи. Сама по себи та пантомима очима никако не може изван разумне сумње да значи наредбу за чије издавање би био

одговоран мој брањеник. Окривљени Радојчић и Стевановић негирају овај догађај.

На страну што смо показали да Тужилаштво није доказало да је окр. Радојчић имао ма какав положај надређености над окр. Стевановићем и да је могао да му нареди инкриминисане радње, дужни смо и да укажемо да су давно у пракси Хашког трибунала а и наших судова установљени стандарди нужни да се докаже постојање одређене наредбе и њен садржај. Ево домаћег примера:

У пресуди Апелационог суда у Београду (Кж1 По₂ 4/2010) у предмету „Сува Река“ којом је укинута првостепена пресуда, Апелациони суд је указао на неке нужне квалитете наредбе: Цитираћу неке од њих:

- „Наредба мора бити таква да из ње јасно произилази да се њоме позива на вршење кривичних дела...“

- „...нужно је постојање јасног и недвосмисленог наређења..“

- „...без постојања јасних доказа о томе да је било каква изјава дата а нарочито без доказа о томе да је било каква је њена садржина, само на основу околности не може тврдити да је наредба за вршење кривичних дела сигурно дата од неког лица...“

И ако је у том предмету реч била о наводном непосредном сведоку Апелациони суд налаже и следеће: "Поред тога сведока је потребно саслушати и на околности да ли је и ко био присутан издавању овакве наредбе“. Реч је, да појаснимо, о наредби за убијање и сахрањивање тела жртава. У нашем случају сведокиња Вера Видић је само посредни сведок који преноси закључке свог покојног мужа о улози окр. Радојчића у кривичном делу. Овакви докази у међународној правној пракси се називају „рекла-казала доказима“ и таквим доказима се на тај начин приговара. Описана радња која му се ставља на терет не спада чак ни у конклюдентне радње у ширем смислу тог појма и уверени смо да ће исказ ове сведокиње суд одбацити као непоуздан и посредан доказ.

2. њ) Случај Антона Кризманића

Међу случајеве примене физичког и психичког насиља (тортуре) над цивилним становништвом села који се стављају окр. Радојчићем на терет је и случај Антона Кризманића кога је наводно „оптужени Милан Радојчић у просторијама земљорадничке задруге, ударио ногом у стражњицу и послао га у канцеларију на спрат где је био затворен, а наредног дана је приведен у кухињу задруге пред опт. Љубана Деветака и опт. Милана Девчића“. Деветак га је наводно испитивао а и он и Девчић су му претили након чега га је Деветак послао назад у затвор.

Поново се боримо са тврдњама да је окр. Радојчић имао овлаштења да било кога затвори. И то не само у такозвани затвор ТО у просторијама подрума и дворишту Месне заједнице Ловас већ и наводни затвор на првом спрату зграде Земљорадничке задруге.

Држимо да смо у довољној мери доказали у поступку и овој завршној речи да у критичном периоду наш брањеник није имао ингеренције које му Тужилаштво приписује, али да погледамо из чега се састоји радња извршења: Тужилац вели да је Радојчић (1) „ударио ногом у стражњицу Антона Кризманића“ и (2) „послао га на спрат где је био затворен“. Ни речи о томе ко га је на спрату затворио нити да ли је и којим речима наредио да се Кризманић затвори. У истом исказу на питање ко је држао затвор одговара уобичајеним клишеом: „Па ваљда Љубан он је био главни тамо“.

Све и ако би се одбрана сложила са осталим наводима изнетим од стране Тужилаштва у овом кривичном догађају, јасно је да се у овом случају није радило о цивилу односно о противправном затварању цивилних лица. Антон Кризманић не крије да је био ангажован у кризном штабу Ловаса пре уласка снага 2. моторизоване гардијске бригаде у село. Не крије ни да је у селу било оружја које мештани на захтев ЈНА нису предали и то како сведок каже „после дугог већања“ као ни да је напустио село са два наоружана пријатеља од којих је један имао пиштољ а други ловачку пушку – то су Миле Кризманић и Марко Краљевић. У исказу истражитељима Хашког трибунала овај сведок говори о томе да су у селу пре напада били стационарани припадници ЗНГ па су отишли. И ако одбрана држи да се записници о исказима сведока датим истражитељима Хашког трибунала не могу користити у домаћем кривичном поступку уколико нису прошли контролу већа тог суда које треба да потврди да су такви докази узети сагласно статуту и правилима поступка тог суда, с обзиром да су његови делови предочавани сведоку на главном претресу, да додамо и да је детаљније питан на претресу сведок потврдио боравак припадника ЗНГ у селу и додаје да су у питању „наши дечки“. У поступку је утврђено и да је у оквиру „204. Вуковарске бригаде“ тада побуњеничке хрватске војске дејствовала и такозвана „Ловашка сатнија“, а да се само три километра од села Ловас налазила тзв. „Сора“ у чијим објектима је вршена обука више стотина хрватских гардиста под командом бившег официра „Легије странаца“, потом генерала хрватске војске – Анте Росо. Иначе сведок се са саборцима крио два дана а онда се сведок како сам каже „предао“, био позван у задругу где је наводно провео у притвору дан и по.

Из свега изнетог јасно је да је Антон Кризманић уствари припадник непријатељских оружаних снага који се предао без оружја и могао да има одређене податке од значаја за питања безбедности државе СФРЈ и њених оружаних снага. Дакле реч није била о цивилу. Према Првом допунском протоколу цивил је свако лице које није припадник оружаних снага, милиција или добровољачких јединица које чине део таквих оружаних снага или припадник организованих група отпора којима командује особа одговорна за своје подређене. Кризним штабом Ловаса је командовао, што ни сам не спори, тадашњи директор ловашке задруге госпдоин Адам Рендулић. Кризманић је био припадник цивилних стража које је Кризни штаб формирао.

Чињеница да је неко лице у моменту предаје или заробљавања било ненаоружано и да не учествује у борби у часу кад је лишено слободе, не даје том лицу статус цивила - јасно је пресудило Жалбено веће Трибунала у предмету „Блашкић“. Жалбено веће у предмету „Кордић“ и „Черкез“ донело је новелу по којој припадници оружаних снага и ТО који се налазе у својим кућама у подручју сукоба задржавају статус борца (и стога су легитиман циљ) без обзира да ли у том тренутку учествују у сукобу и без обзира да ли су наоружани.

Сам третман овог сведока, све са шутом у задњицу и слањем на спрат и пар дана притвора, ко год га је наредио, његова неуверљива и неживотна прича о испитивању на кухињи крај толиких затвора, притвора и канцеларија, показују да се ради о лицу које није било изложено мучењу а још мање тортури чију законску дефиницију суд познаје а Тужилаштво изгледа смеће с ума. Његово затварање показали смо није било незаконито. Иначе, реч је о оштећеном који је нашао место и у хрватској оптужници, у којој је, додуше, Милан Радојчић, тамо тринаестооптужени и хрватско Тужилаштво га не види у функцији команданта ТО. Исказ који је дат пред тим судом 2003 године није истоветан у најбитнијем - ниједном речју сведок не спомиње догађај у задрузи нити уопште помиње окривљеног Радојчића. Чак каже изричито да их нико од домаћих није тукао. И исказ дат истражитељима Тужилаштва Трибунала, све и да се уврсти у доказе, још више говори о непоузданости овог сведока због чега верујемо тај исказ није оцењен као вредан да се изнесе пред веће Хашког трибунала. Исказ је дат од стране бившег припадника паравојних оружаних снага који самим тим има снажан мотив да терети бивше ратне непријатеље и садржи толико контрадикторности и шаблонизованих делова које ће пажљиво веће, какво је наше, лако препознати. На таквом исказу се не може базирати било какав закључак о постојању кривице на страни окр. Радојчића.

Да додамо да се сведок Кризманић није придружио кривичном гоњењу нити је истакао одштетни захтев.

2. е) Случај Ђуре Антоловића

Покушавајући да усмери свог сведока Ђуру Антоловића да се разабере међу сопственим контрадикторним исказима тужилац на главном претресу каже: „Само мало, кад смо код овог дела, господине Антоловићу с обзиром да суд има три Ваше изјаве, први пут код истражитеља Хашког тужилаштва Ви сте помињали како је Милан Радојчић био тај који је предводио ову групу мештана односно тих паравојних који су били у претресу. Па сте онда други пут у Вуковару рекли да је то Девчић био, а трећи пут такође пред судом у Вуковару помињете обојицу, па да ли суду можете тачно да кажете ко је од њих двојице био присутан?“. Овај пут тужилац добија одговор да је реч о Милану Девчићу али не одустаје и пита сведока да се можда збунио и сугерише му речима: „да ли није случајно Радојчић предводио претрес другом пригодом“. Добио је заслужен одговор да сведок „предпоставља да је био Радојчић“. Као што се на претпоставкама не може заснивати одлука о кривици, тако је и бесмислено

одузимати суду време навођењем свих примера који говоре да је Ђуро Антоловић лажно теретио окр. Радојчића и друга лица.

Тужилаштво је позвало у помоћ Марицу Антоловић, мајку оштећеног и ту се тек лоше провело. У намери да потврди синовљеву причу она се са њим мимоишла у датумима, месту синовог заточења. У делу у коме описује одвођења њеног сина из куће, лицима која га одводе час командује Радојчић, а час Илија Воркапић. Мајка каже: „син ми је рекао да је Илија Воркапић дошао по њега“.

Ево шта одговара сведок Антоловић на питање тужиоца на главном претресу да ли су га Девчић и Радојчић испитивали у станици полиције, да ли су га физички и психички малтретирали или само били присутни кад други то чине: „Па приликом привођења су практички били тамо и Мићо Девчић и Милан Радојчић присутни тамо у тој просторији. Значи кажем да је био и далеко већи број, значи становит број униформираних особа тако да не могу ја сада, то је тешко, значи то је тренутак када не можете све детаље ухватити и запамтити“. Држимо да је код овако непрецизног и смушеног одговора тужилац требало да одустане од овог сведока.

Читаву сведочеву причу руши на главном претресу руши други саслушани сведок Стојан Илић који је потврдио да су он и Калањ доводили на испитивање Антоловића и они га вратили кући којом приликом су га затворили у подрум а Калањ покојни за њим бацио бомбу. Овако чисто срдечно признање кривице и указивање на право извршиоца је тужилац пречуо, као што је и пречуо тврдњу истог сведока да је исти Калањ, успут лишио живота и цивила, покојну Ану Лемуновић. Уместо Илића и Калања тужилац се определио да тај чин припише окр. Петронију Стевановићу и Милораду Радојчићу званом „Бајица“ исто онако упорно како за све терети ловашки квартет - Деветака, Девчића, Радојчића и Крњајића.

Мотив за лажно сведочење овог сведока је јасан, за разлику од његовог својства цивила које је неодрживо. Сам сведок је признао да је припадао месним оружаним формацијама и да је дужност обављао уз коришћење аутоматског оружја „калашњиков“. Његов рођени брат је био члан Кризног штаба Ловаса. То је по свим прописима које суд сигурно познаје довољно да његов статус цивила не призна и да се исти третира као борца са свим правним импликацијама тог статуса.

Дужни смо и да, с обзиром на процесне предлоге које смо у том правцу чинили, укажемо да смо држали да је погрешено што није наложено судско-медицинско вештачење телесних повреда овог сведока. Суд је одбио тај предлог са образложењем да је вештачење немогуће извршити с обзиром да недостаје било каква медицинска документација о сведочевим повредама. Сам сведок је на претресу казивао да нешто од медицинске документације поседује али ту смо где смо. Подсећамо да је сведок, у различитим исказима тврдио да је задобио повреду аркаде („део гранате однео ми је кост изнад аркаде“), прелом вилице, две убодне ране у ногу, односно у бутину, прелом више ребара и повреде руку те да су му леђа била пуна сачме од бомбе бачене у подрум у који је био затворен. Том

приликом су му пукле бубне опне и оштећен трајно слух. Сви преломи су и данас лаки за дијагностиковање, а и код неких повреда меких ткива остају трагови у виду на пример ожилјака. Као бранилац сам био незадовољан чињеницом да је веће одбило мој предлог за судско-медицинским вештачењем повреда овог сведока, а онда сам, у припреми ове завршне речи схватио да овде суд познаје предмет дубље на овом месту и да је своју одлуку донео сигурно имајући у виду списе предмета Жупанијског суда у Вуковару К-25/00 и у њима извештај др.сц. Младена Марцикића, доктора медицине из Клиничке болнице Осиек- Клинички завод за патологију и судску медицину који 27 сјечња 2004 године, вештачи да „Ђуро Антоловић према приложеној медицинској документацији није задобио тјелесне озледе“. И без усвајања предлога одбране чини се да је већу јасно да све изречене неистине сведока о повредама представљају крај кредибилности овог сведока, све и да није имао других личних мотива о чему ћемо рећи још реч две касније. Право је чудо да се Тужилаштво представљано овде од веома искусних професионалаца грчевито држи овако проблематичног сведока. После толиких јада и рана овај сведок се није придружио на главном претресу гоњењу нити је истакао одштетни захтев.

3. г) Убиства одређених цивилних лица .ја сам ово назвао: „Мене су сви мештани звали командир Љуба“, цитирајући сведока Љубодрага Јелића на главном претресу

И на крају, оптужница ставља на терет мом браћенику да је заједно са окр. Љубаном Деветакком, „неутврђеног дана у периоду од 14 до 18 октобра 1991. године сачинио „списак за ликвидацију“ тако што су са овог списка цивила затворених у подруму Месне заједнице означили оне које треба убити, након чега се окр. Радојчић распитивао ко би то могао да изврши.“ Касније су, тврди даље тужилац, окр. Деветак и Девчић неке од притворених испитивали а потом их предали окр. Петронију Стевановићу, а истога дана је окр. Деветак наредио окр. Стевановићу и Николајидису да притворенике „склоне и прикрију“ из чега је тужилац извео закључак да је та наредба уствари недвосмислено подразумевало да побију притворенике што је и учињено. Тужилаштво није успело да изван разумне сумње докаже да је глагол „убити“ синоним за глаголе склонити и прикрити, но да видимо на чему гради причу о фамозном „списку за ликвидацију“:

Никакав списак те врсте Тужилаштво није донело у суд. Довело је сведока Љубу Јелића који је сведочки статус очигледно доживео као спас од личне одговорности за своју улогу у догађајима у Ловасу за које се суди и, чини се рефлексно, пратио очекивања Тужилаштва и сведочио о свему и свакоме, само не о својој улози у затвору. Из његовог исказа на главном претресу дана 13. новембра 2008 одбрана је стекла утисак да је сведок припреман. Отуда његове тврдње попут ове коју је изрекао у оштрој свађи са пуномоћницом оштећених: „Преко шест стотина питања имам од неких од њих“, и друга гврдња, „позната су ми питања“ и слично. Сведок је видимо и застрашиван у тој мери да тврди да су покушали да му киднапују унуку те то везује уз ово суђење. Тужилац из тих наводних претњи у завршној речи изводи закључак да сведок сигурно говори истину чим му

неко прети. Ми држимо да је могуће да сведоку прете и због лажи, ако му ико и прети, при чему наша тврдња има исти постотак шансе да је истинит као и тужиочева. Чини се и да је том сведоку већа претња сопствена грижња савести него било који учесник у поступку, укључујући и тужиоца кога је толико разочарао.

На питање суда на главном претресу Јелић изјављује да никада није говорио о списковима за ликвидацију, а на питање одбране понавља цитирану тврдњу и допушта могућност да је заправо реч била о списковим за одсељавање и досељавање у Ловас који су прављени по паду Западне Славоније у новембру те године. Мислимо да је очито мимоилажење са тврдњама тужилаштва о списковима за ликвидацију довољно осветљено.

Иначе улога овог сведока је била да буде кључан за осуду мог браћеника. Он сведочи да је окр. Радојчић од првог дана командант ТО, да је затварао људе и у четири ока испитивао, да се њега морало за све питати и тако даље. Тај нагон за терећењем Радојчића уочио је и суд па му је председница већа скренула пажњу да је по његовом исказу Радојчић био све и свја - али да другачије сведочи десетине сведока из Хрватске.

Тврдњу сведока да је ТО формирана после пар дана и да је окр Радојчић постављен за команданта, суд је проверио и на питање одакле му је то познато, добио клиширани одговор: „Добро то се после сутрадан причало, каже били су ти и ти официри формирана је ТО“.

У завршној речи Тужилаштво се силно изнервирало јер како само вели: “ни једна од неколико његових изјава није иста“, па се позвало и на исказ сведока Мире Антоловић-Комјат дат у истрази 9 фебруара 1993 године која тврди да је од четника чула да је окр. Радојчић саставио списак од 10 цивила које треба убити. Иста сведокиња није рекла ко јој је тачно и када то рекао односно „четници“ су остали неидентификовани а исказ је рекла-казала и то не само с обзиром да је реч о посредном сведоку. Сам окр. Радојчић је по њеној причи час проверавао рад кухиње, час водио збор бирача. Исказ сведокиње није проверен у контрадикторном поступку јер је према подацима добијеним путем међународне правне помоћи одсељена за Аустралију. Ако даље анализирамо њен исказ доћи ћемо до закључка да је осим наведеног списка са кога су страдала 18 мештана мој браћеник правио још неки списак – овај пут скраћени на десет имена. Сведокиња није навела ни једно име са списка. У дилеми смо да ли је штета што суд није пронашао могућност да се сведокиња пронађе и саслуша преко видео линка или је суд можда ценио да би то саслушање допринело даљој виктимизацији ове жртве која би вероватно казивала о томе да је силована од стране добровољца Николе из Добановаца на кога се, чини се, Тужилаштво често позива као на кредибилног сведока за доказивање навода оптужнице а кога одбрана колоквијално зове „незаконити сведок сарадник“. Овакви сведоци се морају по закону прво подврћи истрази у статусу окривљених, изборити се за њихов статус сведока сарадника, па тек онда испитивати на главном претресу. Уверени смо да ће и веће умети да санкционише овако поступање оптужбе и

доказну вредност њихових исказа оценити у том смислу као неподобне да се на њима заснује одлука.

На питање судије ко је био командант полиције сведок Јелић одговара да не зна и додаје „ја то тамо никада нисам разумео тамо ко је командир полиције и командант ТО. Ја стварно не знам о том ништа и не знам те надлежности које су, ја само знам да су људи“.

На чуђење суда како сведок не може да тачно определи како то да је Радојчић имао канцеларију час у задружној згради, час у механичкој радионици невешто одговара да је био рат а у рату се стално мењају положаји!

Ни са тврдњом да је мој брањеник био задужен за било који затвор у селу Тужилаштво није имало среће јер се крунски сведок запleo па нехотице потврдио да је ЈНА чувала затвор рекавши да је ТО Ловаса ту држала стражу али у дан кад се то десило ту уопште није било страже и додаје да се стража држала углавном ноћу. Али вели и да је ЈНА стража била и дању и ноћу ту “само корак даље“. Јасно је да се затвор мора обезбеђивати даноноћно па одбрана закључује да је чуван од припадника ЈНА.

Тврдњу сведока да је окр. Радојчић већ првог дана преузео затвор у Задрузи и ту наредио затварање људи демантује окр. Косијер речима: „Јелић лаже да су први дан људи терани у затвор на спрату задруге. Ја сам је тај дан чувао и ту никога није било никога“.

Зашто Љуба Јелић лажно сведочи?

Одговор на ово питање дали су набројани сведоци и окривљени тврдећи да је Јелић био управник затвора а дао је и окр. Александар Николајидис који каже да је део људи који су били у машинској радионици, а није отишао на минско поље он одвео у двориште Месне заједнице и предао управнику затвора Љуби Јелићу. Додао је и да је видео како Јелић те притворене људе предаје неким добровољцима да их одведу. Наравно да суд исказе окривљених узима са резервом и пажљиво проверава њихову истинитост, али се одбрани чини да окр. Николајидис, упркос ризику да се самотерети, овде говори истину. Сетимо се оног чувеног Јелићевог признања да му је наређено да припази затвор и то му је рекао капетан Перић, значи поново официр ЈНА. И окр. Милан Девчић у исказу на главном претресу говори да је Љуба Јелић управник затвора и да га је поставио Димитријевић. Још каже да је Јелић од почетка у Ловасу и да је одлазио на састанке код Димитријевића. Јелић на стр. 24. записника са главног претреса од 13 новембра 2008. године признаје да је распоређивао стражу у затвору. Додуше, он тврди да је замењивао Милана Радојчића. Сведок сам говори о свом присуству на састанцима код потпуковника Димитријевића. Сведок који је иначе тврдио да се у Ловасу бавио хуманитарним радом је увек и свуда присутан кад треба да се испоји хуманост и потврди неки чињенични навод оптужнице.

Оцена изведених доказа

На проблеме са доказима смо указивали у читавој завршној речи. Да кратко сумирамо квалитет доказа приморани смо због чињенице да је и ако је у поступку саслушано готово 200 сведока Тужилаштву та количина није била довољна већ се ослонио углавном на исказе саоптужених. Сведоци су били углавном посредни или су њихова сазнања била посредна.

Тужилац је извео најмање двадесет сведока чије је место на оптуженичкој клупи.

Сви сведоци су контаминирани или могли бити контаминирани деценијским медијским извештавањима а посебно је угрожено право на фер суђење гарантованом Уставом, Закоником о кривичном поступку и свим релевантним међународним конвенцијама као делом унутрашњег права поступком пуномоћника оштећених представника Фонда за хуманитарно право који су на свом сајту интерактивно три године објављивали све транскрипте са изјавама окривљених и сведока.

Извођени су као докази записници о изјавама сведока датих истражитељима Тужилаштва Хашког суда што је одбрана критиковала. Нису изведени докази којим би биле проверене тужиочеве тврдње о узроку смрти жртава. Вештачење вештака војне струке смо довољно критиковали али је оно суштински поразно за наводе оптужнице.

Закључак

Петогодишњи главни претрес је био тежак како за учеснике у поступку тако и за породице жртава и саме жртве које су поново виктимизирани након двадест једну годину од догађаја и деветнаест година од како хрватско Тужилаштво пред тамошњим судовима не може да докаже оптужницу против овде оптужених. Мој браћеник је провео у притвору који је Уставни суд оценио делом као неуставан више од три и по године. Отац мог браћеника је за то време преминуо. Од пуштања из притвора он ради у месту у коме живи са мајком, супругом и двоје деце и под претњом тешке казне редовним доласком на суд и активним учешћем на претресу доказује наводе своје одбране. Мој браћеник у току читавог поступка а и доживотно жали све жртве Ловаса, своје мештане, суседе и пријатеље и има пуно саучешћа за оне који су преживели ловашку трагедију и породице жртава.

Када су у питању отежавајуће околности које је тужилац изнео, једина отежавајућа околност је била колико сам видео, та да је мој браћеник био најобразованији. Мој браћеник је тада био истог образовања, најмање као и ови други, рекао сам шта уе био.

Одбрана држи дакле да оптужница по којој се судило није доказана од стране Тужилаштва за ратне злочине и предлаже суду да донесе ослобађајућу пресуду у смислу чл. 423. Законика о кривичном поступку Републике Србије.

Захваљујем се.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Захваљујем се, идемо даље.

Бранилац опт. Жељка Крњајића, адвокат Војислав Вукотић, у завршној речи изјављује:

Адв. ВОЈИСЛАВ ВУКОТИЋ: Хвала.

Часни суде, уважени тужиоче и колеге, ја ћу почети од најтежег дела, управо из пиетета према жртвама, ниједном речју нећу омаловажити њихово страдање и овај процес.

Међутим, тврдим као нешто доказано и законски, да оптужени Жељко Крњајић није извршио кривично деело које му се ставља на терет. Начин извршења ратног злочина у питању, састоји се у наређивању извршења забрањених радњи или у извршењу таквих радњи. Извршилац ратноб злочина је у питању је, према томе, лице које је издало наређење за извршење радњи наведених у закону или лице које је то наређење извршило. У конкретном случају, је чињеница да оптужени Жељко Крњајић није издао такву наредбу, односно наређење, нити је извршио инкриминисане радње што му се практично измењеном оптужницом и не ставља на терет, већ да није успоставио чврсту и одлучну команду оружаном групом милиције и онемогућио било који напад на цивилно становништво и поједине цивиле, што прво, ово друго искључује.

Али најпре, само да кажем, да се овде суди једном времену, рекао бих злом времену, када су се дешавали унутрашњи сукоби у тадашњој СФРЈ, тада још увек међународно признатој држави, између ЈНА и других оружаних група под њеном командом и контролом и организовани оружаних јединица „зенги“ и МУП Републике Хрватске, тада још увек једне од чланица СФРЈ, у наравно, наведено време, на подручју и у насељу Ловас у Републици Хрватској.

Према тако датим наводима опште радње извршења измењене оптужнице, извините за ову малу дигресију, а како је то Сократ у својој одбрани рекао – „на оптуженичкој клупи је Атина а не Сократ“. Могло би се аналогном применом исто рећи у овом случају, али кренимо редом.

Посебна радња извршења која се моме брањенику приписује, могу слободно рећи, инспирисана је само чињеницом да је он у то време непосредно пре предметног догађаја, имао формално својство командира станице милиције Товарник. Међутим, по наредби Друге пешадијске гардијске моторизоване бригаде за напад на насеље Ловас, сви учесници напада били су потчињени војсци. Самим тим му је престало својство командира милиције у тој акцији.

Евидентно је да је у овом поступку саслушано 14 или како је то уважени колега заменик тужиоца Мрдак рекао петнаест, високих официра ЈНА и да нико од њих није изјавио да је мој брањеник командовао акцијом „Ловас“, а вештак је чак рекао да је улога оптуженог Крњајића небитна, јер он функционише до почетка напада. У току напада и после тога, једноставно њега нема, те да је у оптужници прочитао да је он командовао припадницима милиције и територијалне одбране. При томе мислим важно је истаћи да у списима овог кривичног предмета заиста не постоји нити један писмени војни или какав други документ или усмени доказ о томе, да је мој брањеник командовао оружаном групом милиције у било којој фази ових дешавања које му се приписују.

То напросто постоји само у предметној измењеној оптужници, којој му се само по том основу стављају на терет радње извршења кривичног дела у питању.

Чињенични опис посебне радње извршења садржи узајамно искључиве алтернативне формулације, као што су: непосредно командујући оружаном групом, у појединим ситуацијама наређивао, непосредно иредузимао и допуштао појединцима да предузимају наведене радње које у неким случајевима је и сам чинио. Тако да опис радњи извршења дела је без икаквог конкретног одређења, његових наводних активности у извршењу забрањених радњи кривичног дела у питању.

Евидентно је, такође, да ниједну од тако датих алтернативних формулација радњи извршења дела, рекао бих чак и резервних, оптужба није доказала у овом поступку. Није доказала ван основане сумње да је мој брањеник непосредно командовао оружаном групом милиције, односно имао стварну команду и контролу над припадницима те оружане групе, што је неопходан елемент кривичне одговорности. Оптужујућа тврдња да је непосредно командовао наведеном оружаном групом, мора се квалификовати тако што ће се узети у обзир да се постојање таквог командовања не може утврдити само позивањем на његово наведено формално својство, које је војном наредбом за напад на ово насеље напросто депласирано.

Напротив, фактор којим се утврђује одговорност уопште за овај тип кривичне одговорности, јесте стварно поседовање, односно непоседовање моћи контроле над поступцима подређених. Овим се сугерише да је мерило само заправо власт *defacto*, а да власт *dejure* без власти *defacto* не би било довољно ни за покретање питања кривичне одговорности. Стога је једино мерило, да ли је претпостављени, да ли претпостављени има моћ да стварно контролише потчињене и онемогући било који вид њиховог противправног понашања. Наше кривично право као и међународно кривично право, подразумева да се од претпостављеног може тражити да предузме оне мере које су у његовој моћи а не може се тражити у већини немогуће.

То су у основи били и разлози у неколико ослобађајућих пресуда у предметима пред Хашким трибуналом, и за ставове наше судске праксе, и правне теорије везано за кривична дела ратних злочина.

Зато мислим да у том смислу и у светлу доказних резултата, могу се правилно сагледати и разјаснити активности мога брањеника у развоју догађаја који је предмет овог кривичног поступка.

Са тих разлога су и релевантни разлози у завршној речи тужиоца, да је по исказима неких од поменутих саокривљених оптужени Жељко Крњајић био командир оружане групе милиције који су на главном претресу оспорили те своје тако дате исказе. На страну то што се на противречним исказима саокривљених не могу утврђивати одлучне чињенице, везане за својство командира мога клијента у нападу на насеље Ловас, а тиме ни његова било каква кривица у правцу извршења кривичног дела којим се герети.

У том делу, тужилац, уосталом, селективно цени изведене доказе у правцу дате оптужујуће тврдње. Наиме, супротне доказе који потврђују тезу одбране да мој брањеник није командовао нападом, нити је могао да командује нападом, тужилац у завршној речи уопште не анализира, тј. не придаје им никакав правни значај. Неки искази се чак погрешно интерпретирају или пак анализирају, чиме се ствара погрешна слика о стварном стању ствари у тим дешавањима на терену.

Све то говори о повреди процесног начела законитости кривичног гоњења које се разрађује у плану б. Законика о кривичном поступку, посебно у ставу 4, где се прописује да јавни тужилац између осталог, дужан је да са једнаком пажњом испитује чињенице које терете окривљеног и чињенице које му иду у корист, што у овом случају, очигледно није било.

Чули смо од тужиоца да се у случају Жељка Крњајића не ради о командној одговорности, међутим, из чињеничног описа радњи извршења, поштоване судије, управо произилази супротно – да се ради о командној одговорности коју још увек не бознаје наше кривично законодавство.

Према војној процени што стоји у наредби за напад, у насељу Ловас је било педесетак припадника ЗНГ, што значи по нама, да је насеље брањено, због чега је извршено и гранатирање и пешадијски напад од стране војске. Чињеницу да је насеље брањено, потврђују изјаве сведока хрватске националности, да су имали четири наоружана вода и организоване страже, под командом Кризног штаба који је поседовао радио-станицу, што потврђује изјава сведока Емануела Филића. Од оружја су имали поред ловачког, и тридесетак „калашњикова“ што опет произилази из изјаве сведока Адама Рендулића. Да се не ради о небрањеном насељу, потврђују чињенице – изјаве сведока Антона Лукетића од 11. и 12. марта 1996. године, у делу где каже, да је у насељу било отпора, затим Јосипа Бадањака од 19.11.2009. године и друге. Надаље, сведок Влатко Палијан 05.02.1996. године каже: „Колико је мени

познато, на другом крају било је мањег отпора“, док сведок Марко Грчанац 26.03.1993. године је изјавио: “Борбе за наше село трајале су неколико сати“ (четири до пет сати). Отпор и одбрану насеља су вршили очигледно припадници „зенге“. У вези те чињенице, сведок Ивица Мујић у изјави од 27.01.2009. године каже: „Пуцали наши дечки при повлачењу, чуо сам да су убили једног четника“. Сведок Жељко Цирба у изјави од 26.03.2009. године каже: „И у месту Ловас је било отпора, када је био упад“, сведок Ружа Кесер 24.11.2011. године наводи. „Борба је била у близини гробља“.

Поред изјава напред наведених сведока, суду су достављене фотографије споменика погинулих хрватских војника, што такође побија тврдњу из прецизиране оптужнице да је извршен напад на цивилно становништво. Насупрот наводима из измењене оптужнице, мој брањеник је водио део групе милиције и то улицом само Иве Лоле Рибара, десном страном, само до задруге, а са Прерадовићевом, Марка Орешковића, Фрање Рачког, Краља Томислава, апсолутно нема никакве везе. Све је то потврђено у изведеним доказима на овом главном претресу.

У продужетку улице Иве Лоле Рибара је Томисављева улица где је припаднике милиције водио Милорад Воркапић до завршетка акције. За то време, мој брањеник је био у улици Иве Лоле Рибара, чак и код своје куће неко време, те са паљењем куће у тој улици и другим догађањима, не може се довести у везу.

Поред тога се моме брањенику ставља на терет неконтролисано и насумично отварање ватре из пешадијског наоружања по цивилним објектима, што је наводно и сам чинио или наређивао да се чини, а по изјавама учесника у нападу, произилази да им нико није наредио да то чине. Ниједан сведок хрватске националности на правцу кретања мога брањеника, није изјавио да је он то чинио, а самим тим произилази да није ни наредио да се то чини. Исто тако, мом брањенику се ставља на терет да је допуштао да појединци из његове оружане групе бацају бомбе и друге експлозивне направе на поједине куће и исте пале, што је уствари рађено у другим напред наведеним улицама, а на правцу његовог кретања у улици Иве Лоле Рибара десна страна апсолутно није запаљена, нити једна кућа. При томе је важно истаћи да ниједан власник запаљене куће није изјавио да је мој брањеник на било који начин повезан са паљењем кућа, већ именују неке друге људе који су то чинили, а то произилази из изјава сведока Ане Цоњар и Кате Краљевић. Кућа Драгице Острун није ни запаљена, што опет произилази из изјаве њеног зета, Берислава Филића, те сведока Илије Кресојевића и Жељка Ракића, Жељка Брајковића као и других сведока.

Значи, нису доказани ни наводи оптужбе везани за извођење цивила из кућа у току напада и да су их одводили са собом, што је мој брањеник, наводно, у неким случајевима и сам чинио, јер са десне стране наведене улице којом се кретао до задруге, нико, апсолутно нико није изведен из куће и одведен и затворен, нити у списима предмета постоје такве изјаве сведока или пак некакви други докази када је мој брањеник у питању.

Чак су сведоци Фрањо Жадањ, Жељко Брајковић, Жељко Јапунца, Јосип Бошњаковић, Љуба Солаковић, Иванка Гргић изјавили на главном претресу да их мој брањеник није терао у задругу, већ упозорио да остану у кућама, док се ситуација не смири. Поједини су мештани самоиницијативно дошли до задруге, где је дошло до пуцњаве, где су исти упозорени од стране мога брањеника и враћени кућама из безбедоносних разлога, о чему је сведочио Жељко Брајковић.

Сувишно је коментарисати тврдње оптужнице да је мој брањеник појединим цивилима претио убиством, гурао их упереном пушком, псовао и називао усташама, јер су те тврдње остале без икаквог ваљаног доказног покрића, знате, а за ове наводе оно што сам малопре рекао, важи овај то, да су то, уствари, све у неку руку, резервни наводи оптужнице. А знамо на шта се то односи.

Приписује му се, такође, да иако је био свестан да услед таквог његовог понашања, чињења, нечињења, могу настати забрањене последице, смртног страдања цивила, па је на њих пристао, евентуални умишљај, услед чега је у току напада на правцу кретања оптуженог и његове оружане групе наступила смрт седам цивилних лица које су убили неидентификовани припадници оружане групе којом је командовао, но, шта је са евентуалним умишљајем, тј. са случајем када учинилац пристаје на смрт цивила, ту би спадала и такозвана „коллатерална штета“; тужилац није објаснио у измењеној оптужници и у завршној речи. При томе, занемарује да осим субјективних ових критеријума траже се, за кривицу, наравно, траже се и објективни критеријуми а то су околности конкретног случаја на основу којих треба закључити шта је објективно у првом плану, да ли убиство цивила или неки други облик извршења. Снатра се да је пристао, то говорим уопштено, ако се утврди да је предвидео смрти лица као извесно, а то у овом поступку не само да није доказано, није ни могуће, знате, поготову, морам то да додам, ван овога текста, што су ти неидентификовани починиоци то извршили и да тамо није ни био присутан Крњајић, а он би опет овде, по некој командној одговорности, требало да одговара, на шта сам ја дао напред објашњење да то није могуће.

На описани начин ставља му се на терет сада ово што је најтеже, убиство Мирка Гргића, Данијела Бадањка и Цецилије Бадањак. Међутим, исти су убијени од стране припадника територијалне одбране Товарник и добровољаца из Босне, са тим мој брањеник никакве везе нема. На који начин су страдали? Настрадала наведена цивилна лица, говоре изјаве мештана хрватске националности и то снаје Наде Бадањак, брата Златка Гргића, Славка Лукетића, у чијем подруму је био Мирко Гргић. Из њиховиз изјава несумњиво произилази ко је све био присутан приликом извођења страдалих из подрума и њиховог убиства. Нико од ових сведока не помиње мога брањеника, да је био присутан овом догађају, а сви га добро познају, што значи да су га видели, то би изјавили.

На околности убиства Пољака, Јосипа Пољака, сведочила је супруга Ана Пољак, син Дарко Пољак, Ивица Пољак, то је рођак ваљда и најближе комшије, Вера Видић, Златко Тома, Раде Седлар, Влатко Палијан, Винка

Долачки, Петар Палијан, Катица Палијан и Милан Грковић. Али мога брањеника апсолутно нико није видео да се кретао том улицом и у близини наведених догађања односно део припадника те оружане групе.

На чему онда, питам се, је заснована оптужница везано за страдање, несрећно страдање овог човека? Убијени Паво Ђаковић који му се гакође ставља на терет, за време акције налазио се у задружном дворишту. О изјави сведока Паво Шимуновића од 27.10.2005. године Паву одводе из дворишта два непозната војника. По изјави његове кћерке Бранке Балић, Паво је имао „калашњиков“ и убијен је касније у Томисављевој улици, где мој брањеник није ни био. Кућа убијеног Ивана Оструна налази се на левој страни улице Иве Лоле Рибара, којом се кретао Милорад Воркапић са својом групом, а супруга погинулог, Драгица Острун у својој изјави коју је дала у Шибенику, 17. марта 1993.године, је навела ко је наредио, а ко одвео њеног мужа који је касније убијен у кафићу. Значи, и са овим страдањем мој брањеник апсолутно нема никакве везе.

Ако се у овим случајевима са потпуном извесношћу показала истина, а јесте, да мој брањеник, па ни припадници делова оружане групе којој је он припадао, немају никаквог учешћа у страдању наведених људи, онда нема никакве логике да у случају страдања Вида Кризманића, био је умешан на било који начин, нити га у том делу изјаве сведока компромитују. Чак, напротив, то је потврђено на претресу да је он био удаљен по исказима, доста удаљен од овог догађаја.

Оптужујућа констатација да су неидентификовани припадници оружане групе којом је командовао извршили овај злочин, такође није доказана. Не може се разумети како то гужилац и то би била поента овог завршног мог излагања, како ту тужилац неидентификоване актере овог злочина идентификује као припаднике дела групе милиције на правцу кретања мога брањеника? Заиста, то нема никакве везе ни са правном, ни са обичном логиком.

То би уствари била и сва логика оптужбе, када је реч о моме брањенику, али, знате шта, и ми имамо право на логику, бар се с правом томе надам. На основу свега напред, јасно је да су радње извршења које су оптуженом Крњајићу стављене на терет, формулисане само на основу слободног тужилачког уверења, уз високо поштовање колеге тужиоца, морам да кажем.

На крају, морам рећи да за такву оптужбу која нема никаквог доказног покрића у списима, тужилац не може стављати предлог у погледу висине казне коју у овом случају треба одмерити, али може према утврђеним околностима тражити само апстрактно строжу или блажу казну. Право да Вам кажем, ја сам проверавао тамо у закону, нигде не пише то, него сасвим нешто друго подразумева. Како тужилац у овом поступку није доказао оптужујуће радње извршења, које се приписују моме брањенику, преко сумње, преко разумне, да кажем, сумње, у погледу чињеница од којих зависи постојање обележја кривичног дела у питању, очекујем да ћете у пресуди решити овај случај у складу са чињеницама правом, али

наравно не и са правдом, па предлагем, да мога брањеника ослободите сваке одговорности за ово кривично дело.

Захваљујем се на стрпљењу, хвала Вам.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро, захваљујем се и Вама. Хоћете да направимо паузу, па да Ви наставите?

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Главни претрес се прекида у 15,55 часова и биће настављен у 16,15 часова.

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Главни претрес се наставља у 16,20 часова.

Бранилац опт. Миодрага Димитријевића, адвокат Борис Зорко, у завршној речи изјављује

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Изволите.

Адв. БОРИС ЗОРКО: Хвала поштовани суде, ја бих замолио да најпре изнесем одбрану, односно завршну реч оптуженог Миодрага Димитријевића, па онда по излагању завршне речи оптуженог Дарка Перића ћемо изложити и завршну реч за господина Влајковића.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: У реду.

Адв. БОРИС ЗОРКО:

Поштовани суде, поштоване колеге,

Чули смо завршну реч Тужилаштва, а одбрана Миодрага Димитријевића ће сада изнети своју завршну реч у овом поступку.

Оптужени Миодраг Димитријевић у место Ловас долази 14. октобра 1991. године. Важно је напоменути да у време када оптужени Димитријевић стиже у место Ловас, већ постоје претходно постављени и дефинисани односи међу учесника догађаја на том простору. По његовом доласку, оптуженог Димитријевића нико посебно не упознаје са главним актерима дешавања у Ловасу, нити њега неко посебно не представља, а посебно га не представља као персонификацију неке команде или команданта.

Данима пре његовог доласка, претходи оружана акција у свему према наређењу пуковника Душана Лончара, команданта Друге пролетерске гардијске моторизоване бригаде, што подразумева успостављање контроле, организовање живота и рада у месту, заподање и обезбеђење територије и тако даље. Дакле, и пре његовог доласка, односно и касније током његовог присуства, постоји ланац командовања какав је постојао и пре 14. октобра 1991. године и нема доказа да је тај ланац прекинут.

У својој завршној речи уважени колега Мрдак је поменуо самовласно и фактички локалне власти мешовито војно-цивилног карактера. Међутим, није јасно навео, ко је све чинио власт војног карактера, односно шта је она представљала, нити како је она функционисала.

Поштовани суде, једноставно нема доказа да је пуковник Душан Лончар некоме поверио своја постојећа овлашћења у односу на постојећу јединицу у простору, нити да је оптужени Димитријевић на било који начин ушао у постојећи ланац команде. Одред територијалне одбране Ваљево је наређењима претходно већ био претпочињен команди Друге пролетерске гардијске моторизоване бригаде. Могу да упутим и на акт 851-25 од 09. октобра 1991. године команданта Прве гардијске дивизије. Од тог тренутка јединице односно те јединице се и не могу сматрати јединицама територијалне одбране. То су јединице у саставу Друге пролетерске гардијске моторизоване бригаде. Поставља се питање, поштовани суде, на који ћете морати наћи одговор, а то је, у чијем ланцу команде се налази оптужени Димитријевић.

Како уопште оптужени Димитријевић долази у место Ловас 14. октобра 1991. године? Командант штаба Четврте оперативне зоне Ратко Ђокић премешта оптуженог Димитријевића у Ловас и такође Ратко Ђокић премешта оптуженог Димитријевића након Ловаса у Вуковар. Дакле, независно од тога да ли је ланац командовања наоружаним субјектима у месту Ловас функционисао мање или више ефикасно или у складу са постојећим правилима, свакако је морао постојати одређени систем, систем издавања и примања наређења, контроле извршавања тих наређења и извештавања. То важи, како хијерархијски навише у односу на претпостављену команду, односно према команданту Друге пролетерске гардијске моторизоване бригаде односно Душана Лончара, тако и наниже у односу на различите формације у месту Ловас, то било да је реч о припадницима добровољаца, територијалне одбране, милиције или припадника Југословеснеке народне армије.

Поштовани суде, приликом утврђивања одговорности оптуженог Димитријевића свакако ћете поставити себи питање, и како су ствари функционисале у Ловасу пре него што је он дошао, односно да ли долази до неке промене са његовим доласком.

На том месту ћете се суочити са различитим доказима. Оптужени Димитријевић у својој свесци или бележници, како је различито називају, а

која није била предмет вештачења и која је очигледно као таква подобна различитим нагађањима, односно овај, да кажем, шпекулацији од стране свих у поступку, он у тој бележници односно свесци говори о команди, али говори о команди у трећем лицу, не помиње нигде себе као команданта, помиње војно-територијалну команду, али никада себе. Дужности оптуженог Димитријевића свакако постоје. То су дужности да прати ситуацију, да извештава своју претпостављену команду односно команданта штаба Четврте оперативне зоне господина Ратка Ђокића, и да предузима препоруке позадинског обезбеђења бивших територијалних јединица ТО Ваљево. Нема ниједног доказа из којег се ван сваке разумне сумње може утврдити да је улога Димитријевића у односу на било кога у месту Ловас улога командујућег.

Желим да нагласим, поштовани суде, да одбрани Димитријевића у овом поступку није било омогућено да презентује налаз и мишљење вештака војне струке, који би оваквим комплексним односима какви су били у месту Ловас разјаснио место и улогу свих учесника па и оптуженог Миодрага Димитријевића.

У својој завршној речи уважени колега Мрдак, дакле, коментарише одређене уписе у свеску оптуженог Миодрага Димитријевића али понављам, ова свеска није била предмет вештачења, што је између осталог и чинило део приговора на доказ који нам је пружио вештак Бошко Антић. На тај начин сви учесници у поступку могу произвољно и по потреби сагласно својим потребама да тумаче уносе који се налазе у тој истој свесци.

Поред тога, када уважени колега Мрдак наводи да је оптужени Димитријевић довео чету територијалног одреда, односно чету ТО Ваљево у Ловас, он се позива на исказ оптуженог Дарка Перића и на тумачење, односно своје тумачење из те свеске. Ја морам да кажем на почетку да ја нисам имао уопште намеру да се бавим посебно исказима оптужених и њиховом оценом, па тако ни одбраном, односно исказом оптуженог Дарка Перића. Ово из простог разлога који је познат свим учесницима у поступку, а то је да оптужени нису дужни да своје исказе износе истинитхо. У том смислу, поштовани суде, ако нека конкретна тврдња оптуженог није поткрепљена неким другим јасним доказом, односно уколико је оповргавају други докази, иста се мора узети са посебном обазривошћу, посебно ако утиче на одговорност неког другог саоптуженог. Овде морам да посебно подсетим на један од елементарних принципа у кривичном праву, принцип *indubio proreo*, што ће рећи, у сумњи у корист оптуженог. Морам да поновим, сумњи у корист оптуженог. Дакле, ако би се руководили овим принципом, то би значило да ес тумачење било ког уноса у свеску оптуженог Миодрага Димитријевића има вршити тако да се истина не крши.

Даље, да се не може на основу исказа оптуженог Дарка Перића и уноса у свеску донети закључак да је Миодраг Димитријевић путем, цитирам, „путем радио-везе наредио оптуженом Перићу да са једном четом дође у Ловас“, произилази из других чињеница које говоре да исказ

оптуженог Дарка Перића у том делу је супротан, поред исказа сведока Ратка Ђокића, исказу као пример наводим сведока Мирољуба Марића који је обављајући послове обезбеђења оптуженог Миодрага Димитријевића био непосредно и директно упознат са релевантним чињеницама. По овом сведоку, оптужени Миодраг Димитријевић није имао било какво средство везе, то можете прочитати 08. јуна његов транскрипт страница 7.

Сваки пут када је уважени колега Мрдак износио наводе оптужених, а посебно оптуженог Дарка Перића, ја позивам веће да оцене такве исказе у склопу свих доказа у поступку, дакле не изоловане. Тако, када уважени колега образлаже зашто сматра исказ оптуженог Дарка Перића као јасан, одређен и убедљив, уважени колега Мрдак наводи да је то стога што се његов исказ потврђује реалним догађајима наредног дана, тј. 18. октобра 1991. године, односно стога што су задржани мештани вођени у претрес терена. Ово је поштовани суде потпуно ирационална теза, која не може бити аргумент. Правилан приступ оцени доказа о чему верујем да не морам посебно да образлажем, налаже да се сваки доказ анализира понаособ, као и са аспекта свих доказа укупно. У том смислу, исказ оптуженог Дарка Перића није супротан само исказу оптуженог Миодрага Димитријевића, у битним аспектима оптуженог Радована Влајковића или оптуженог Радисава Јосиповића или сведоцима Ратку Ђокићу или сведоку Градимиру Вељовићу, он је у битним аспектима супротан свим оним сведоцима који су били пред вама, а који су свој исказ дали у поступку и током истраге, а који су при том били припадници ваљевске чете.

Са друге стране, једино војно вештачење које је обављено у овом предмету, а за које одбрана Миодрага Димитријевића сматра да може служити једино доношењу погрешних и непотпуних закључака, јесте вештачење Бошка Антића. Вештак Бошко Антић није по сопственом признању, имао у виду све доказе када је долазио до својих закључака, он је селективно приступао и разматрао изјаве сведока, а додатно је по сопственом признању себи дозволио да претпоставља да је пуковник Лончар одредио оптуженог Миодрага Димитријевића за лице са командним овлашћењима – 15. новембра 2011. године, на страни 7. То је, поштовани суде управо функција која се наводи у оптужници за господина Димитријевића. Ту функцију уважени колега Мрдак наводи током своје завршне речи. Мада, не може да при том да определи ниједан конкретан доказ за ту своју тврдњу, нити да доведе у везу улогу оптуженог Димитријевића са претпочињавањем јединица територијалне одбране Ваљево као целине, односно његово место у том претпочињавању. Дакле, уколико ипак одлучите да поклоните веру налазу и мишљењу вештака Бошка Антића, из његовог сведочења 15. новембра 2011. године такође може да проистекне и следеће – ниједно наређење команда Друге пролетерске гардијске моторизоване бригаде није издала оптуженом Миодрагу Димитријевићу. Погледајте страницу 9 његовог сведочења. Оптужени Миодраг Димитријевић није извештавао команду Друге пролетерске гардијске моторизоване бригаде, такође страница 9. Оптужени Миодраг Димитријевић није део, не чини део противдиверзантског одреда ТО Ваљево, нити командује истим, погледајте страницу 8, 17 и страницу 18. Оптужени Миодраг Димитријевић без средстава везе, није у систему

командовања, погледајте страницу 11. Нема трага о томе, да је оптужени Миодраг Димитријевић издавао наређења у релевантном периоду у Лпвасу, погледајте на страници 13. Без наређења команданта бригаде оптужени Миодраг Димитријевић није могао командовати саставима у Ловасу, погледајте страницу 14. Нема доказа ни о претпочињавању Миодрага Димитријевића команди или команданту Друге пролетерске гардијске моторизоване бригаде, погледајте страницу 15. Нема трагова нити трага о томе да је оптужени Миодраг Димитријевић вршио функцију координатора, погледајте страницу 16. Дакле, Тужилаштво ни после четири године овог суђења, није доказало на коју је дужност постављен ако је уопште постављен оптужени Миодраг Димитријевић. Зашто је ово релевантно питање, зашто је оно битно? Тек након што дође до постављења на дужност у свакој војсци, па тако и у Југословенској народној армији, успоставља се однос у служби. То је однос надређени и подређени. Тада се улази у јединствени ланац команде, сваки припадник те војске па и официри који нас овде конкретно занимају, добијају свог надређеног, чија се заповест мора поштовати. А непоштовање тог принципа води до последица, односно до одговорности. То је елементарни принцип према коме свака војска функционише, па је тако морала функционисати да би уопште постојала и Југословенска народна армија.

Одбрана сматра да тужилац мора доказати а претходно суд утврдити, однос хијерархије у смислу вертикалног командног ланца, и то лични однос субординације. Када кажем лични однос субординације, под тим подразумевам да је у питању однос којег су обе стране свесне и као таквог га прихватају. Тужилац једнако као и вештак Бошко Антић не прави веома важну разлику између најстаријег по чину, са најстаријим према оперативним овлашћењима, односно са најстаријим у ланцу команде. Чин и положај активног војног лица које помиње Тужилаштво у том погледу, није од помоћи, у томе се и састоји и апсурд оптужнице – неразумевање положаја и овлашћења оптуженог Миодрага Димитријевића у релевантном периоду. Погледајте прву страну оптужнице, наводи се да су између осталих, јединице Миодрага Димитријевића ушле у састав Друге пролетерске гардијске моторизоване бригаде. Међутим, тужилац не наводи у погледу оптуженог Миодрага Димитријевића које су то јединице. Зашто? Одговор је једноставан, поштовани суде, зато што такве јединице и не постоје. Оптужени је упућен самостално, испред Зонског штаба територијалне одбране Ваљево, кажем самостално, зато што он нема никакву јединицу под својом командом. Такво стање се ничим не мења ни његовим доласком у Ловас.

Када је у питању однос између оптуженог Миодрага Димитријевића у односу на све учеснике догађаја у Ловасу у релевантном периоду, може се рећи да у том случају постоји одсуство субординације у најелементарнијем нивоу. На овом месту желим да подсетим уважено веће да иако је то процесно дозвољено, да је оптужба у овом предмету, након што су изведени готово сви докази, претходно истрага, а главни претрес трајао готово четири пуне године, увидевши све недостатке и мањкавости своје оптужнице, у битним аспектима изменило ту оптужницу. Ни у једној војсци, ни у теорији, нити у пракси, није забележено цитирам „аједничко

наређивање“, цитирам, „заједничко доношење одлука“, нити је исто могуће. Перцепција Тужилаштва да су оптужени Љубан Деветак и Миодраг Димитријевић заједнички учествовали у доношењу писменог наређења и његовом јавном уличном објављивању у обавези окушљања свих мушкараца старости од 18 до 65 година и тако даље је у потпуности неоснована и није утемељена доказима. Затим оптужба такђе наводи да су оптужени Љубан Деветак и оптужени Димитријевић заједнички, поново заједнички, донели одлуку да наредног дана да комбинована оружана група крене у претрес. То је потпуно супротно, не само било којој познатој војној доктрини, кажем не само у теорији, већ и у пракси, и представља потпуни апсурд. Дакле, сва конкретна догађања у релевантом периоду у месту Ловас посебно када су у питању припадници Југословенске народне армије, се морају сагледавати са аспекта војне струке и постојећих правила.

Командант увек и у сваком случају може бити само један. Ниједна војска на свету не познаје принцип другачији од принципа једностарешинства, односно јединство руковођења и командовања. У томе је и суштина командне одговорности, када је у питању, посебно када је у питању кривично дело ратног злочина, како се овде ставља на терет оптуженом Миодрагу Димитријевићу. Оптуженом Миодрагу Димитријевићу се ставља на терет да је вршио *defacto* контролу, али да је имао одређена *dejure* овлашћења, односно *dejure* положај. На том месту, поштовани суде, важно је нагласити да степен овлашћења или контроле коју *defacto* заповедник мора имати над својим наводно подређенима, да би се могао сматрати одговорним, мора бити еквивалентан оном који се тражи у случају *dejure* команде. У свему томе лежи, не само мањкавост оптужнице него и мањкавост читавог поступка, у коме се углавном није водило рачуна о разјашњавању односа о једном чињеничном скупу који није само цивилне структуре, него претежно војне. Дакле, ни после четири године извођења доказа, није разјашњено у овом поступку да штабови територијалне одбране нису исто што и јединице територијалне одбране. Да појмови руковођења и појмови командовања такође нису исто, да односи у систему руковођења и командовања могу бити командни, али да могу бити и штабни. Зашто то кажем? Командни однос јесте однос који је утврђен на релацији претпостављени-потчињени, док се штабни однос успоставља у оквиру команде између доносиоца неке одлуке и осталих органа који врше потребне анализе код доношења такве одлуке. Дакле, штабни однос је однос у оквиру команде једног, односно истог нивоа, за разлику од командног.

Сви релевантни сведоци који су могли дати нека важнија сазнања у погледу улоге и овлашћења опт. Димитријевића у месту Ловас, су негирали постојање његове команде. Овде ћу апострофирати поједина сведочења.

Приликом своје завршне речи, уважени колега Мрдак наводи исказ сведока Ратка Ђокића као конфузан, па је противречан. Дакле, поред тога да исказ овог сведока очигледно не одговара Тужилаштву, уважени колега хе наводи како долази до овог закључка. Такође, уважени колега не може да одреди који су то формални докази на основу којих долази до тврдње да је оптужени Миодраг Димитријевић вршио функцију координатора.

Посебно напомињем да је сведок Ратко Ђокић позван од стране Тужилаштва да да свој исказ. Поштовани суде, сведок Ратко Ђокић је сведок Тужилаштва.

Према сведоку Ратку Ђокићу који је испред Зонског штаба територијалне одбране упутио оптуженог Димитријевића у место Ловас, оптужени Миодраг Димитријевић није имао право командовања јединицама, већ је Душан Лончар директно одговоран за употребу тих јединица. Такође, овај сведок је децидиран у тврдњи да оптужени Миодраг Димитријевић није могао оптуженом Дарку Перићу команданту одреда ТО Ваљево, да нареди долазак у Ловас, односно да је командант одреда ТО Ваљево директно потчињен Лончару. Такође према тврдњи овог сведока, командант одреда ТО Ваљево нема обавезу извештавања оптуженог Миодрага Димитријевића. Сам пуковник Душан Лончар, дакле командант Друге пролетерске гардијске моторизоване бригаде негира да је био претпостављени и оптуженом Миодрагу Димитријевићу, као ни Градимиру Вељовићу. Такође, потврђује да га он није послао у Ловас, уз јасну констатацију цитирам: „Да је надлежност Димитријевића што се тиче његове бригаде, никаква“. Када се томе дода сведочење Градимира Вељовића који наводи да оптужени Миодраг Димитријевић је послат у Ловас да пружи стручну помоћ, док је Лончар командант, а оптужени Димитријевић није био надређени ни њему ни Лукићу, односно да не командује, јасно је да ништа од онога што се оптуженом ставља на терет Миодрагу Димитријевићу не може бити тачно.

Поред тога, нема доказа на основу којих би се ван сваке разумне сумње могло утврдити да је оптужени Димитријевић издао било какво противправно наређење, које би могло да буде основ његове кривичне одговорности.

Дакле поново наводим да се уноси у бележницу или свеску оптуженог Миодрага Димитријевића заиста са опрезом морају анализирати и тумачити.

У оптужници се наводи да оптужени Димитријевић Миодраг је знао да су неке од локација неколико дана раније минирале од стране инжињеријске јединице састава Друге пролетерске моторизоване бригаде. Овде такође постоји и садржина бележнице оптуженог Димитријевића у којој и он сам наводи следеће: „Не разминирати ништа, већ ићи путем“. Такође, постојање наређења оптуженом Дарку Перићу да користи цивиле као „живи штит“, је још једна тврдња оптужбе коју не сматрамо доказаном. Такође, поново можете да се упутите и на бележницу односно свеску оптуженог Миодрага Димитријевића, где се помињу мештани, али никако у некој нелегитимној конотацији.

Дакле, из свих изведених доказа, након њихове укупне анализе, не може се утврдити да је оптужени Миодраг Димитријевић извршио дело које му се ставља на терет, као ни да се у његовим радњама стичу обележја тог дела. Из тог разлога предлажем, поштовани суде, да донесете једину правилну и на закону засновану пресуду, а то је да оптуженог Миодрага Димитријевића ослободите одговорности. Опреза ради, предлажем да имате у виду и све олакшавајуће околности у вези оптуженог Миодрага Димитријевића – држање оптуженог Миодрага Димитријевића током поступка, представљено је његовим редовним присуствовањем на свим

претресима и поштовањем процесне дисциплине. Такође чињеница је да оптужени Миодраг Димитријевић је породичан човек који је већ у позним годинама, он има 73 године и такође са нарушеним здрављем. Дакле у том смислу свака па и најблаже изречена казна имајући у виду све ове околности у вези оптуженог, имаће пре карактер ретрибуције него и неће испунити сврху кривичног кажњавања. Захваљујем на указаној пажњи и времеу.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Захваљујем се.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Бранилац оптуженог Дарка Перића адвокат.

Адв. НИКОЛА РАШИЋ: Судија, ја бих имао једну молбу за Вас.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Изволите.

Адв. НИКОЛА РАШИЋ: С обзиром на завршну реч тужиоца колегиница која поступа у овом предмету Јасмина Живић је требала да изврши корекције и да усклади своју завршну реч с обзиром на нове околности, па бих Вас ја замолио моја молба иде у том смеру уколико могу завршну реч да држим сутра ујутру, уколико није проблем с обзиром да ми колегиница Јасмина Живић из техничких разлога, ми се стварно извињавамо судија, нисмо имали зле намере нити било шта друго, није ми једноставно доставила завршну реч, а с обзиром да нисам поступио у овом предмету ја Вас молим уколико је то могуће да сутра држим завршну реч. Хвала, на Вама је да одлучите.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро. Онда бранилац оптуженог Јосиповића и Николојидиса адвокат Бранко Димић.

Бранилац опт. Јосиповића и Николајидиса, адв. Бранко Димић у завршној речи изјављује:

Поштована председнице, чланови већа, остали присутни, као бранилац оптуженог Јосиповића апсолутно сам уверен и сигуран да у овом кривичном поступку, да је у овом поступку у целости потврђена његова одбрана и да до сада из изведених доказа проистиче да он није учинио кривично дело које му се ставља на терет нити било које друго кривично дело. Оптужени Јосиповић, он се више пута изјашњавао пред овим судом о својој улози, о свом положају, радњама које је предузимао везано за критични догађај и сматрам да је то његово изјашњавање увек било доследно јасно и уверљиво. Сматрам да суд у досадашњем току поступка није извео нити један доказ који би ишао у прилог тврдње тужиоца да је оптужени Јосиповић крив за кривично дело које му се ставља на терет па чак и више од тога сматрам да изведеним докази у свему поткрепљују његову одбрану. Када ово кажем у првом реду мислим и посебно указујем на исказе двојице оптужених, двојице резервних официра Дарка Перића и Радована Влајковића који су се изјашњавали у вези улоге оптуженог Јосиповића критичне прилике. Овде сматрам да је јако важно истаћи да нико од њих двојице, иако су били у притвору и под теретом те чињенице, нису ниједном речју ни на који начин теретили оптуженог Јосиповића.

Сматрам напротив да су више пута то и рекли, парафразираћу, не цитирам, да Јосиповић с обзиром на структуру јединице није имао никакву улогу у командовању и издавању задатака.

Исто тако и сведоци који су испитани у овом кривичном поступку не указују на наводе оптужнице који се оптуженом Јосиповићу стављају на терет и то мислим и на сведоке резервисте, Ваљевце, припаднике противдиверзантске чете, тако мислим и на сведоке цивиле који су преживели тај трагичан догађај на детелини. И из одбране оптуженог Јосиповића закључује се да он није примио никакво наређење у вези цивила и у вези задатка у ком су учествовали цивили, нити је спровео било какво наређење у вези тих истих цивила. Ово можемо да утврдимо из одбране окривљеног Дарка Перића који је објаснио да он није издавао наређења оптуженом Јосиповићу овде и у истрази и на главном претресу је рекао да он нема шта да наређује Јосиповићу у присуству Влајковића, а одбрана оптуженог Влајковића је сагласна овоме с тим што бих додао још посебно да оптужени Влајковић није Јосиповићу, то је он сам објаснио, није Јосиповићу као надређени старешина дао било какво наређење везано за цивиле и уопште за читаву акцију. При томе мислим да је у доказном поступку и доказано да оптужени Јосиповић ниједног тренутка није био сам и није био у ситуацији да одлучује везано за извиђање рецимо терена или за употребу цивила или било шта друго у вези ових критичних догађаја јер је у сваком тренутку био присутан на истом месту и командир чете и његов претпостављени старешина Влајковић.

Судски вештак исто тако децидно се изјаснио о томе на питање председнице већа, командир вода нема шта да командује у ситуацији када је присутан командир чете, с тим што је вештак и објаснио исто тако на ваше питање, командир Првог вода није формацијски заменик командира чете, такво формацијско место не постоји у чети већ на вишим нивоима, рецимо у батаљону, а правило службе је одредило да ће командир Првог вода заменити командира чете ако је овај одсутан или спречен да командује из неког разлога, на пример, тешког рањавања.

Даље, указао бих исто тако да овде у доказном поступку није изведен ниједан доказ из кога би се могло утврдити да оптужени Јосиповић рецимо самовољно или самоиницијативно преузима те критичне прилике овлашћења које му не припадају у присуству командира чете. Сматрам да изведени докази показују да се његов положај критичне прилике не разликује од положаја остала два командира вода нити од положаја било ког другог војника противдиверзантске чете. Сматрам да је јако важно овде да суд разуме позицију оптуженог Јосиповића у вези овога што сам рекао већ, о чему се вештак изјаснио. У овом критичном догађају, мислим детелине тзв. минском пољу, није самостално учествовао Први вод, већ је учествовала чета у чијем саставу је том приликом и било припадника Првог вода. Имајући у виду прописана правила о командовању четом, односно правило субординације између командира чете и командира водова више је него јасно да је у односу на оптуженог Јосиповића била довољна само одбрана Влајковића да ни он као командир чете није знао за минско поље па да сасвим буде логично да ни оптужени

Јосиповић није могао то знати јер Јосиповић, он је са припадницима свог вода на лицу места али у саставу чете у којој су исто тако присутни равноправно или изједначено по одговорностима и други припадници Другог и Трећег вода са својим командирима у колони која је ишла према детелини. Припадници противдиверзантске чете нису се кретали подељено по водовима већ помешано, то сматрам да је исто од значаја.

Што се тиче ове двојице командира водова Стојковића и Плавшића они су овде испитани као сведоци, исказ сведока Мирослава Плавшића потврђује одбрану оптуженог Јосиповића и потврђује да је ове критичне прилике Јосиповић био као и обичан војник и да нема никакве везе са поступањем према цивилима.

Што се тиче Живана Стојковића, он је тврдио да није био присутан у колони која је ишла на детелину. Неки сведоци припадници противдиверзантске чете, Исаиловски рецимо и Зоран Милић су тврдили да је и он био присутан, с тим што су то изричито су говорили о том, чак је Милић рекао да Јосиповића није видео а да је видео Стојковића, но свеједно сам Јосиповић је у својој одбрани да не може са сигурношћу да се сети да ли је Стојковић био присутан у колони, логично је да Стојковић не говори истину у вези његовог присуства желећи тиме да елиминише могућност да буде и он позван на евентуално неку одговорност, али све иако јесте говорио истину остаје исказ сведока Плавшића у којег немамо разлог да сумњамо, из којег је јасно да Јосиповић није био у другачијем положају у односу на њега, на Плавшића, који је исто тако био присутан у тој колони. Ово све доказује и потврђује заправо материјално-правну тезу одбране да нема разлога да Јосиповић буде оглашен кривим као што није било разлога да буду окривљени Плавшић и Стојковић. Ово посебно ако се има у виду да су и командир чете Влајковић и сви командири водова, сва тројица били увече на састанку са командантом одреда Дарком Перићем 17-ог увече. С тога је нелогично и неразумљиво зашто оптужница издваја поред командира чете само командира Првог вода. Сматрам да је и ово битна чињеница, у колони која се кретала према детелини оптужени Јосиповић је био само један од најмање два присутна командира вода, можда и сва тројица.

Оптужени Јосиповић није ни једно наређење издао цивилима нити војницима Првог или било ког другог вода противдиверзантске чете критичне прилике. Он са цивилима није имао никакав контакт осим што је био присутан на истом месту на коме су и они. Потврда овога долази од испитаних сведока резервиста, а и од сведока заробљених цивила. Резервисти су без разлике у исказима, мање-више сведочили о томе како се положај оптуженог Јосиповића није разликовао од положаја у коме су и они сами били. Они потврђују његову одбрану у делу у коме објашњава да он није издавао наређења ни војницима, нити цивилима, нити је утицао на начин и на правила кретања колоне, нити је имао сазнања о постојању минског поља, а поготово није могао знати да ће цивили бити наведени у минско поље. Наглашавам да ниједан од испитаних сведока резервиста није се изјаснио, односно није потврдио тезу да је оптужени Јосиповић издао било какво наређење у вези односа према цивилима или у вези

начина њиховог кретања или, било у вези неке друге околности те критичне прилике. Да оптужени Јосиповић није знао да ће цивили бити наведени у минско поље потврђено је и чињеницом да је и сам командир чете био повређен од експлозије мине на простору где су страдали цивили. Ако би се прихватила теза тужиоца да су пристали да уђу у минско поље са цивилима, онда би могло да се закључи да су ишли у самоубилачку акцију, што је просто немогуће, па када се узме у обзир тзв. најмањи заједнички садржалац за све исказе сведока резервиста и одбрана окривљених јасно је утврђено да припадници противдиверзантске чете па ни оптужени Јосиповић нису имали свест о томе да се крећу ка минираној ливади нити да постоји могућност да услед мина настрадају цивили, а и они сами ступившу у ту детелину. Сматрам посебно важним то што је тужилац у измењеној оптужници у делу који се односи на сам догађај на детелини увео у оптужницу тзв. неидентификованог налогодавца.

Оптужени Јосиповић нема никакве везе са одлуком да цивили скрену у детелину, да се држе за руке, да се крећу по детелини и разгрћу по њој, тек уколико би постојао неки доказ да је он тако нешто урадио или наредио неком од својих војника да тако нешто уради, онда би могло да се расправља о његовом евентуалном умишљају у односу на последице које су настале, овако не. Јасно произилази и да на страни оптуженог Јосиповића нема субјективног елемента кривичног дела, нема свести о делу и нема свести да се на простору где су страдали цивили налази минско поље и да цивили заједно са припадницима ТО Ваљево улазе у простор где се налази минско поље. Сматрам да се не може закључак о умишљају Јосиповића базирати на чињеници да му није представљен и показан човек који ће командовати колоном јер он и није тај који предаје команду или коме се команда у тој прилици одузима. Сматрам да не може да се закључак о умишљају Јосиповића базира на чињеници да је видео малтретирање цивила јер он не издаје никаква наређења према цивилима и не утиче на настанак и на кретање колоне. Исто тако сматрам да не може да се закључак о умишљају Јосиповића у погледу наставка акције по детелини базира на чињеници да је и он сишао са пута јер је несумњиво да он не зна да постоји минско поље, а камоли да силази у њега. Једном речју сматрам да на страни оптуженог Јосиповића нема ни директног ни евентуалног умишљаја на онај начин како то види тужилаштво.

Што се тиче сведока, рекао бих још да је веће током испитивања сведока значај простор посветило околностима везаним, исто тако важи и за испитивање самог окривљеног Јосиповића. Испитиване су околности везане за свест о значају ситуације која се одиграва критичне прилике и о околностима везаним за свест о значају радњи које резервисти са својим старешинама предузимају. Сви они на сличан начин дају објашњење, а само ради примера ја бих указао на исказ сведока Радивоја Мојсиловића, он је био саслушан овде 14.06.2011. године, тај сведок на најречитији начин реалистично објашњава догађаје који су се одиграли критичне прилике и објаснио је своју свест о тим догађајима у тренутку када се они одигравају. Суд посебно мора да цени исказ овог сведока јер он најпластичније приказује, осликава и објашњава страх и несигурност и неизвесност у ратним околностима када се човек не понаша и не размишља

на неубичајени начин. О каквој се неорганизованости и стихијском поступању у јединици ради најбоље се види из исказа тог сведока. Он је најједноставнијим речником, а опет уверљиво и логично објаснио откуда стихија у целој јединици почевши од мобилизације неприпремљених и необучених људи, грађана, сељака и радника, обичних радника од поласка из Ваљева, ватрених политичких говора па све до доласка на ратиште до Ловаса. Осудити због свега тога Јосиповића било би неправично и то би била осуда ради што већег броја осуђених људи.

На крају када се сумира садржај измењене оптужнице и у односу на оптуженог Јосиповића шта се може уочити. Оптужница садржи најблаже речено нетачну и недоказану тезу тужилаштва да је оптужени Перић пренео наређење и Влајковићу и Јосиповићу. Јосиповић не прима наредбе од Перића, нити је Перић икада рекао да је из било ког разлога издао било какво наређење Јосиповићу. Када је био овде судски вештак доста времена се потрошило на питање односа између Димитријевића и Перића. Када се ево сада расправљамо о сличном питању али на нивоу чете, за тужилаштво нема дилеме, овако како стоји у оптужници Јосиповић командује четом поред Влајковића и у његовом присуству и не само то већ истовремено. Ова теза најблаже речено потпуно је нетачна. Дајући завршну реч уважени тужилац остаје на том дискурсу и по питању формирања колоне, њеног скретања, односа Јосиповића и Влајковића са неидентификованим налогодавцем и без и једног изузетка све радње извршења дела од задруге до детелине, а које су по природи ствари издавање наређења или њихово спровођење, по тврдњи тужилаштва Јосиповић предузима истовремено са Влајковићем, а то и правно по војним прописима који недвосмислено предвиђају принцип једног старешина, а и фактички није случај, нема паралелног командовања, то смо бар утврдили.

Оптужница је исто тако непрецизна и нетачна у погледу броја наоружаних људи који се крећу у колони. Када ово кажем указујем првенствено на исказ сведока Љубомира Солаковића и Јосипа Сабљака који су били изричитии у свом сведочењу, они су описали како је пред двориште задруге пред сам полазак колоне 18. ујутру дошао камион пун војника који су искочили из њега и узели учешће у тој колони. Овакви искази у сваком случају не могу бити последица заборавља због протекла времена или мешања са неким другим догађајима.

Сведок Милан Радмиловић, такође заробљени цивил, каже да су неке од наоружаних имали маскирне униформе ситније шаре, блеђе шаре, прскане шаре. То исто потврђују искази сведока резервиста Давидовић, Плавшић у истрази и Исаиловски и Верољуб Милетић на главном претресу који су сведочили да је било знатно више од шест наоружаних лица у колони која нису припадала противдиверзантској чети и који су бар неки од њих имали униформе ситније прскане шаре. Ово на послетку значи да није прецизно утврђен број наоружаних лица из пратње који нису припадници противдиверзантске чете. Њихов број је знатно већи од броја шест, колико се наводи у оптужници, њих има приближно исто колико и припадника противдиверзантске чете. Ово сматрам битним због тога што управо бројност тих лица и чињеница да су се управо они понашали

одлучно и окрутно то нам даје одговор на питање зашто су реакције припадника противдиверзантске чете биле баш такве какве су биле, то су биле реакције преплашених људи у страху за сопствене могућности и то објашњава зашто је могућност оптуженог Јосиповића да предузме нешто да се спречи развој догађаја била равна нули у тој ситуацији. Тако да сматрам да његово не поступање у таквој ситуацији не може бити кривично дело.

На крају још сматрам да нема доказа да је оптужени Радисав Јосиповић учинио кривично дело које му се ставља на терет, предлажем већу да га ослободи оптужбе. Хвала.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: За оптуженог Николајидиса ћете на крају да се изјасните?

Адв. БРАНКО ДИМИЋ: Не. Могу одмах да кажем.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро.

Адв. БРАНКО ДИМИЋ:

Имајући у виду да је чланом 72 овог новог ЗКП-а ја не бих требало да дам завршну реч уколико се он томе изричито противи. Ми смо разговарали о том питању и он, дошли смо до закључка да ја не треба да изнесем завршну реч због тог његовог противљења, он је сагласан да ја то не урадим, а завршну реч ће изнети он сам за себе на крају. Хвала.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро. Бранилац оптуженог Влајковића, хоћете ли сад да?

Адв. БОРИС ЗОРКО: Могу.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Изволите.

Бранилац оптуженог Влајковића адвокат Борис Зорко у завршној речи изјави:

Поштовани суде, поштоване колеге поново, оптужени Радован Влајковић је у Ловас стигао са другим припадницима чете ТО Ваљево 17.10.1991. године у поподневним сатима. Ви сте имали прилике током читавог поступка да се са условима које он затиче у месту Ловас прича детаљно упознате. Сви ти докази и искази сведока јасно говоре о томе да је оптужени Радован Влајковић стигао у место које је већ било потрешено претходним немилим догађајима, да је било припадника разних формација који су били наоружани, уз једно очекивано непријатељско окружење, па су тако оптужени Влајковић и други припадници његове чете били изложени стресу, притиску, једној неизвесности, страху чије размере, поштовани суде, након више од 20 година можемо само да претпоставимо.

Оно што хоћу да кажем то је да нема ниједног доказа да је оптужени Радован Влајковић, како се то и измењеном оптужницом и претходном стављало њему на терет, приступио реализацији наређење како је то формулисано. Докази говоре управо супротно. Нико од саслушаних сведока, дакле посебно они који су били у саставу противдиверзантске чете из Ваљева не наводи било какву радњу оптуженог Радована Влајковића која нужно мора да претходи његовом пристанку, односно извођењу акције или која мора да постоји током исте. Дакле то се једноставно не уклапа у оно што тужилац тврди за оптуженог Радована Влајковића и све недвосмислено говори у прилог томе да оптужени Радован Влајковић заиста јесте одбио да изврши издато наређење, односно да није пристао на последице таквог наређења. Посебно нема доказа о томе да је било којом својом радњом оптужени Радован Влајковић предузео било какву радњу нечовечног, односно окрутног поступања и наносења великих душевних и физичких патњи, укључујући и пристајање на наступање повреда телесног интегритета, смртних последица. Ово све треба да имате у виду поштовани суде да је то након саслушаних преко 200 сведока и преко 16.000 страница транскрипата, како је то навео уважени колега Мрдак.

Дакле, пуко присуство оптуженог Радована Влајковића 18. октобра 1991. приликом дешавања која се односе на страдања на пољу са детелином, страдања цивила, не може се довести у везу са делом које се овде оптуженом Радовану Влајковићу ставља на терет, али ни са извршавањем незаконитог наређења, односно са његовим пристанком на последице истог. Оптужницом, морам да кажем, да се врло цинично наводи и формулише да се између осталих оптужени Радован Влајковић, овде ћу да цитирам: „Кретао по сопственој процени на безбедном растојању“, при том сам Радован Влајковић бива повређен првом детонацијом односно детонацијом прве mine која је експлодирала након њене активације. Дакле независно од тога што је уважени колега Мрдак навео да је оптужени био само окрзнут, он свакако налази у ситуацији, поштовани суде, која је опасна по живот, у томе се налази апсурд. Апсурдно је тврдити или утврдити да је оптужени пристао на забрањене последице, како се то наводи оптужбом, а да је у склопу такве конструкције знајући где су некакве mine довео себе у ситуацију саморањавања односно оно што је неспорно у тој ситуацији да је у ситуацији која је опасна по живот. Управо супротно свим овим наводима докази несумњиво показују да је оптужени Влајковић одбио извршење наређења оптуженог Перић Дарка, уз сав притисак који је неминовно на њему постојао 17. октобра 1991. године. Уважени колега Мрдак је понашање оптуженог Радована Влајковића и других припадника противдиверзантске чете из Ваљева оценио као неслагање. Поштовани суде, за неслагање се уколико је тачно оно што је тврђено током поступка не прети војним судом. Таква оцена је потпуно неоснована и супротна укупним доказима. Наредног дана, односно 18. октобра 1991. године све даље радње оптуженог Радована Влајковића након што је одбио издато наређење не могу се довести са наводима из оптужнице, нити се из истих може оценити да је он пристао да извршава поменуто наређење, односно да пристаје на последице таквог наређења.

У вези самог догађаја од 18. октобра 1991. године чули сте доста доказа, а сматрамо да је важно имати у виду следеће чињенице, односно њих посебно рашчланити, а за које одбрана сматра да су након извођења свих доказа несумњиво утврђене. Оптужени Радован Влајковић не врши постројавање. Оптужени Радован Влајковић не доводи војнике из састава противдиверзантске чете до дворишта задруге, нити предузима било какву радњу која нужно мора да претходи извођењу некакве акције. Оптуженом Радовану Влајковићу нису позната лица које затиче у дворишту задруге нити какав је њихов статус. Докази несумњиво показују да уколико су уопште постојали затвори у месту, како се то формулише и самом оптужницом, они су свакако били формиран и пре него што је он стигао, односно дошао у Ловас, односно он са постојањем истих није био упознат. Такође нису могли бити познати ни припадници оружаних формација добровољаца или како се већ наводе, који су се тог дана налазили у групи која је оформљена и која се касније упутила заједно ка пољу детелине.

Даље, оптужени Радован Влајковић не формира предметну групу која се креће према ливади са детелином, то је следећа чињеница ако све укупно рашчланимо. Оптужени Радован Влајковић није повео ту групу лица. Оптужени Радован Влајковић нема сазнања о томе где постоје mine и шта све треба да чини елементе те претходно наређене акције, што представља јасне разлоге, односно мотиве његовог претходног одбијања наређења. Из тог разлога оптужени Радован Влајковић се ни не види приликом кретања колоне. Он се креће као обичан војник, не издаје никаква наређења, а посебно не наређења која су инкриминисана измењеном оптужницом, дакле скретање у некакву детелину и друге радње које су поменуте оптужницом. Многобројни сведоци, поред тога, помињу, додуше, да команда постоји у току извођења ове акције у вези са пољем детелине, међутим, та команда очигледно није у рукама оптуженог Радована Влајковића. Оно што је од суштинске важности команда није ни у рукама припадника јединице којој припада и оптужени Радован Влајковић, нити је то лице у ланцу команде у односу на њега. Дакле посебно оптужени Влајковић, како то и произилази из завршне речи уваженог колеге Мрдака, важно је поменути да он не командује припадницима чете из Ваљева који се предметном приликом налазе у тој групи лица. Можемо узети примера ради сведока Исаиловског Бранислава који је био изричит у тврдњи да није чуо да њима, мислећи при том на припаднике чете из Ваљева, Влајковић издаје неке наредбе, то је транскрипт од 10. јуна 2011. на 56 страни. Такође примера ради могу подсетити на сведочење Верољуба Милетића који је навео да до економије војску предводе оптужени Дарко Перић и по његовим речима, цитирам: „Тај крупнији човек, проћелав“ – страница 7, 10. јуни 2011., затим да су му Стојковић, Јосиповић и Влајковић рекли цитирам: „Ми не прихватимо да командујемо тим и готово“ – на страни 8, као и да је Влајковић рекао да је одбио наређење – страница 11. Дакле, будући да оптужени Радован Влајковић нема било каква командна овлашћења и то важи како у односу на припаднике противдиверзантске чете из Ваљева, тако и у односу на ове друге наоружане припаднике који нису припадали тој чети, нити било какву улогу у окупљању, затим формирању групе која се кретала ка том пољу са детелином, начина њеног кретања, односно поретка ове колоне,

правца кретања, уласка групе лица у детелину, као ни са разминирањем те детелине он свакако нема никакву могућност да измени, да утиче или да прекине или обустави започету акцију. Он нема, дакле, могућност да спречи догађаје који ће уследити. Дакле, са или без присуства оптуженог Радована Влајковића сви докази говоре у прилог томе да би се, нажалост, ова акција неминовно догодила. Супротно наводима колеге Мрдака, других наоружаних лица који нису из његове чете, којој је он припадао, је према доказима ипак било знатно више него наведених пет или шест. То је цифра коју тужилац очигледно прижељкује, међутим укупност доказа говори у прилог томе да их је било знатно више. По сведоку Верољубу Милетићу, примера ради, добровољаца је било 30 до 35, по сведоку Браниславу Исаиловском не мање од 20. Дакле, у сваком случају не може се рећи да је реч о отпору који је могуће лако савладати како то жели да представи тужилац. Дакле, може се рећи да његов непосредно претпостављени командант одреда ТО Ваљево доноси одлуку да ће друго лице, а не оптужени Радован Влајковић командовати овом акцијом. Овлашћење које је имао и сам пренео је на друго лице, а не на оптуженог Радована Влајковића. Његов непосредно претпостављени, мислим на претпостављеног Радована Влајковића, није имао обавезу да га о томе посебно обавештава као што наводи уважени колега Мрдак. Сам оптужени Радован Влајковић није имао могућност да било коме преноси команду над припадницима противдиверзантске чете. Дакле, сам Радован Влајковић није могао да препусти неком команду. То је могао да уради само његов непосредно претпостављени. Дакле, без обзира на све мањкавости налаза и сведочења вештака Бошка Антића и он се по том питању јасно изјаснио, на страници 22, па је тако изјавио: „Само претпостављени може да пренесе командовање са једног на другог, а командир чете он има само одређена овлашћења шта може да пренесе и друго, ја сад не бих даље улазио, међутим за извршење борбених дејстава он нема права ако је присутан да преноси ни на кога овлашћење“.

Ја сам уверен поштовани суде да је перспектива анализа једне овакве ситуације са аспекта оптуженог Радована Влајковића коју ћете анализирати дакле са далеке временске дистанце у условима, да кажем, далеко другачијих у топлим и заштићеним кабинетима, далеко различите у односу на оно ирационално стање како је постојало генерално у бившој Југославији 1991. године па тако и у месту Ловас али пре него што донесете одлуку у овом предмету поставите себи питање како бих ја поступио у истим или сличним околностима. Да ли би себе на место оптуженог Радована Влајковића и припаднике противдиверзантске чете смео да доведем у опасност било каквим супротстављању лицу које је командовало тог 18. октобра 1991. године, да ли би то уопште било могуће? Управо због свих околности које су могле довести до дешавања 18. октобра 1991. године он претходног дана одбија издато наређење, а овлашћења бивају пренета другом лицу јер оптужени Радован Влајковић не пристаје на исто.

Поштовани суде, сматрам да за једно овако дело како се ставља оптуженом Радовану Влајковићу на терет једноставно нису пружени никакви докази да би се могла утврдити његова одговорност, па с тога сматрам да једина правилна и на закону заснована пресуда у случају

оптуженог Радована Влајковића може бити ослобађајућа пресуда. Захваљујем.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Хвала.

Бранилац оптуженог Јована Димитријевића адвокат Гордана Живановић у завршној речи изјави:

Поштована госпођо председнице, господо судије, колеге тужиоци, колеге адвокати,

као бранилац окривљеног Јована Димитријевића имала сам изузетно велики осећај одговорности и бриге при приступању и реализацији ове завршне речи. Ово није некако нешто што је уобичајено у нашој служби, да кажем, и у нашој пракси, ово није она класична завршна реч, имамо леве, имамо десне па ћемо их спојити, ово је нешто што би требало да представља анализу свих околности конкретног догађаја. Ово би требало да представља анализу исказа преко 200 сведока који су прошли кроз ову судницу, анализу самих дешавања али без иједног конкретног материјалног доказа, без иједног записника, извршеног увиђаја, извршене контроле, фотографисања лица, без иједног конкретног материјалног доказа, и онда испада да се завршна реч мора усмерити у ствари ка нечему што није несумњиво и што није доказиво. Основна дилема са којом сам се као бранилац на самом крају срела је моја свест да због прича, јер цела ствар се заснива на причама. Један човек седи на оптуженичкој клупи, то је мој браћеник и да ја морам као његов бранилац да му у целој тој ситуацији помогнем, али како. Да му помогнем борећи се против прича, против рекла-казала, борећи се против острашћености, против лажи, против осветољубивости, против мржње, против бескрупулозне борбе појединаца да из предмета изађу и на другој страни других појединаца да у предмет не уђу. Значи терен тако компликован да за мене да је заиста то ретко мени било бар да сретнем. Но, у сваком случају морамо да кренемо, па што кажу корак по корак.

Морам као бранилац окривљеног Јована Димитријевића, пре свега у своје име и у његово име да изразим, изнесем своје дубоко и искрено осећање жаљења за све жртве које су настале у овом догађају, за све грубости, за све ружне речи, за све сузе којих је неспорно било и на једној и на другој зарађеној страни. Страшно је компликовано и тешко објаснити да је много људи кроз ондашњу Југославију пролазило кроз те фазе и кроз те ситуације и да нажалост нико од њих није одговоран за све то кроз шта су прошли, неко изнад њих и мимо њих је доносио неке одлуке, а терет, бол и жртве су они подносили. Да ли су ови људи који седе овде на овим клупама заиста лица која су одговорна за ову велику и стравичну трагедију. Да је ова заиста трагедија велика и да је ово заиста стравичан догађај потврђује и чињеница што је овај суд уложио изузетно велик и врло квалитетан напор да кроз дуги низ година саслушавањем безброј људи, безброј сведока, вршењем увиђаја у разну документацију утврди право чињенично стање, а ја се питам да ли смо га утврдили. Четири пута је ова оптужница доживљавала различите ломове, преквалификације,

промене чињеничног стања, индивидуализације разновразне, а онда смо дошли на, како рекоше, редакцијско-козметичке промене па сад да покушамо да видимо шта се овом оптужницом Јовану Димитријевићу као мом брањенику, а члану, припаднику или како год се то већ каже једне од оружаних група учесника овог догађаја ставља на терет. Допустићете ми да цитирам, тако ми је много једноставније. Значи кад отворимо страну 10 ове прецизиране оптужнице, а ви ћете се сагласити да не читам ове промене које су задњем облику, оне се односе само на облик виности, „Након што су одређене радње предузели друга двојица окривљених у овом предмету и 50-ак припадника војника из састава диверзантске чете долази оружана група из састава „Душана Силног“ и тада сви оптужени воде колону од 50 цивила“, њихова имена су таксативно набројана у изреци оптужнице, изван села, уз пут претпостављам да важи ова формулација дата у првом реду, „сви оптужени заједно наређују промену кретања током идења колоне, па мало идемо са цивилима у средини, а кад излазимо ван села са цивилима са стране, па онда долазимо на терен да ипак се појављује један неидентификовани припадник из оружане пратње који из ватреног оружја убија Бошка Бођанца, нажалост, па онда долази сви ту, а онда припадници „Душана Силног“ шта раде, приступају реализацији другог дела задатка који добијају од неидентификованог лица члана једне од оружаних група из састава, претпостављам, дозволићете само да убацим своје размишљање током тог кретања ту уз пут, вероватно неко издаје неки задатак, па онда незаконито, односно свесни незаконитости недозвољености те радње, шта раде? Прво наређују да колона скрене у поље, па онда наређују да се држе, распоређују људе дуж поља детелине, па наређују да се држе за руке, па наређују да ногама разгрћу ту детелину, а ови други део оружане пратње састављен из припадника ТО Ваљево пристају да са својим војницима учествују у свему томе и онда долази до тога да сви из оружане пратње крећући се по сопствено процењеној безбедносној удаљености од цивила доживљавају то што су доживели након активирања једне од мина када долази до смртног страдања великог броја лица, не малог броја и војника и до онога што представља, по налазу тужилаштва, кривично дело ратног злочина против цивилног становништва које се у саизвршилаштву мом брањенику ставља на терет.

Ако ми дозволите само ћу мало због тежине и компликованости и овог кривичног дела и свих околности конкретног догађаја да неке ствари прецизирам. Кривично дело против цивилног становништва као ратног злочина мора да у себи садржи одређене елементе да би се могло о том кривичном делу говорити. Ја ћу их укратко побројати онако како теорија и пракса то прихватају, значи да је пре свега кривично дело управљено против основних права грађана, њиховог телесног интегритета, њиховог живота, слободе, имовине и томе слично. Овде ћу посебно да нагласим, такође се законом тражи да одређене забрањене радње треба да буду противзаконите, односно незаконите, са разлога што према правилима Међународног права постоји и одређен, да кажем, дијапазон овлашћења које војним структурама на територији дају могућности да цивилно становништво ограничи у неким стварима и правима уколико је то зарад опште безбедности. Затим, жртва је цивилно становништво, па начин

извршења се састоји у наређењу, па је извршилац ратног злочина лице које је издало наређење за извршење и лице које је то наређење спровело, па такође се тражи да наредбодавац буде лице које с обзиром на своју званичну функцију тј. дужност или обзиром на конкретне околности случаја у стварној могућности да издаје наређење лицима која су му подређена, значи то треба да буду војне старешине, државни функционери, политички руководиоци, фактички команданти и тако даље, па кршење правила Међународног права обавезује активне учеснике у рату тако да учинилац овог дела може бити само припадник војне, политичке или административне организације странке у сукобу као и свако лице које се налази у њеној служби. Учиниоца не мора да буде свестан, то је и господин тужилац цитирао као једну од карактеристика овог дела, да својим поступцима крши правила међународног права и да покушам онако језички да протумачимо нечовечно поступање које би било основа онога што се мом браћенику ставља на терет, а настала као последица предузетих радњи и та реч би могла се дефинисати као намерна радња или пропуст то јест радња која је објективно гледано смишљена а не случајна, која наноси тешку душевну или телесну патњу или повреду или представља озбиљан насртај на људско достојанство. Шта од ових елемената има у радњама окривљеног Јована Димитријевића? Ја морам њега мало како да кажем исисам из те групе да бих га просто могла отпратити током целог овог дешавања. Јован Димитријевић је дао једну одбрану током овог поступка и ја ћу је само укратко парафразирати, немојте ми замерити, сви је имамо али да се само подсетимо. Значи, дошао је у Ловас као добровољац, дошао је дан после освајања Ловаса, преспавао ноћ у Товарнику, након тога аутобусима допремљен у Ловас, ушао у неко двориште касније сазнао да је земљорадничка задруга, задужио пушку „паповку“ задужио СМБ униформу, сео у двориште, чистио, расклапао неки инцидент се десио, пуцњава нека је била, заврши се тај дан. Преспавао две-три ноћи у некој кући присети се Воркапића можда ТО, после тога оде у Партизанску, чудновато исти број, исто име као његова кућа у Добановцима, тамо боравио неколико дана, током боравка каже у пар наврата ишао да да стражу по ободима села и скупљао неко наоружање углавном ловачко, неке карабине предавао у месној заједници. У зграду каже није улазио, ни на какве састанке није ишао, никаква наређења није примао, просто слушао је Бату Михајловића, човек био од ауторитета, његов познаник а он му рекао, како је он то препричао „нађите се ту људима у центру ако неком нешто треба помозите им“ тако. 17-ог ујутро односно 18-ог ујутро извињавам се, крете на доручак Бачић или Хрњачки ту нерешено, питају а јел имаш неку обавезу? Немам никакву обавезу, ајд с нама, ајд с нама каже он и каже кретох па другари што да не? То значи цитирам дословце његове речи са записника. Заврши доручак, прође кроз земљорадничку задругу, двориште виде пуно људи, пуно војске, не зна шта ће, где ће, како ће, ништа му није било сумњиво, ништа није приметио, прошао, изашао, колона већ била формирана, кренуо ишао са Бачићем, видим посебно интересовање тужилац у својој завршној речи скренуо на ту чињеницу и шетали и причали и успут дођоше до те ливаде ко је наредио скретање није му познато, ко је командовао колоном није му познато, ко је формирао колону није му познато, никакво наређење током кретања те колоне нити је примио, нити је добио од било кога, нити је издао било

коме. Сиђе у детелину неко повика „мина“, он приђе и крај његовом ратном искуству у Ловасу. Колико год је та одбрана тог момента била присутнима безобзирна, безосећајна, како да кажем просто, човек без трунке саосећања, води људе на стратиште, ћаска, прича, шета се и шта год већ ради, морам да вам кажем да кроз ове четири године дружећи се са њим, немам такво мишљење. Сад ћу да вам кажем зашто. Имате право да га прихватите ако вам се чини оправданим. Па једноставно због тога што неки људи имају различите како каже тужилац перцепције опажања, имају различите потребе да памте нешто, имају различите потребе да на нешто реагују а да на нешто не реагују е такав је Јован Димитријевић. И што је најинтересантније чак и да сам хтела да га као бранилац, мада то није моје право али сада говорим нешто ван тога, научим да лаже, не бих могла да га научим јер он није такав. Он не „фарба“ да кажем под наводнике ни оне чињенице које би можда њему у кривично-правном смислу речи биле терет, он се држи своје истине, чист сам пред Богом, каже он чувену ту своју фразу, могу мирно да спавам, никога нисам повредио, никог нисам ударио, никог нисам не дај боже убио, никоме нисам ни силом ни милом било шта узео, отео, нити било какво друго дело урадио. Е па онда Јован каже то, оптужница стоји оваква каква је, а да видимо шта има за Јована у предмету. Има неколико ствари. Поред чињенице што смо ми несумњиво доказали да Јован Димитријевић је био том приликом у тој детелини, поред несумњиве чињенице што смо доказали његов идентитет да се зове Јован Димитријевић и да нема надимак „Јоца“ али да му је то изведено из имена па га неко зове Јоца, неко га зове Јока, неко га зове Јованче, него га зове овако, онако, да је ишао поред те колоне и да се кретао туда, нисмо пуно тога доказали. А јел знате зашто? Кад је Јован дао своју одбрану оваква каква је, кренуо је некако ајде да кажем лов на њега. Мислим у кривично-правном смислу речи, како је изгледао тај лов? Ајде каже прво да проверимо где је Јован Димитријевић био на ратиштима да видимо јел има он то ратно искуство неко или је он ту неки командант или није, капетан Јоца, да видимо каква је то ситуација. Па онда то баш утврдисмо, рече био у Тењи два дана, три, код пријатеља у посети и ово му је у ствари фактички први боравак онако озбиљан, добровољачки. Након тога, крете прича и посебно интересовање пуномоћника оштећених да ли је он то у ту Партизанксу улицу дошао добровољно, насилно, неког узео, неког није, како то баш изабра ту кућу, на који начин му се то свидела та кућа и тако даље. Па смо и то доказали да је пришао, питао људе, смештали се људи по кућама, примиле га жене без икаквог проблема, оставио леп утисак, изашао из куће и растао се са њима у најбољем реду. Онда су кренули да га лове око тога да ли је командовао том колоном. Он каже није али због чињенице да већи број сведока и очевидаца спомињу име Јоца, просто иде то име Јоца тужилац и каже у својој завршној речи „добар део сумње пада на оптуженог Јована Димитријевића али не довољно“ о том имену Јоца ћу накнадно да се изјасним. Онда га ловимо да ли је живео са неком женом па онда кажемо да, живео је али живео је код ње не са њом. А онда посебно креће лове на то шта је он чуо у дворишту земљорадничке задруге око неких мина, па није, па јесте и он исприча неку причу која је гласила да је у пролазу кроз задругу чуо да неко спомиње мине, да није на то обраћао пажњу прво зато што није знао о чему причају, о којим се локацијама односе те мине, на које се пардон, локације те мине односе, нити да је то

доживео као било какву опасност. То објашњава више пута у току поступка. Ја ћу само подсетити присутне а знам да веће поштовано то зна. Тај део његове изјаве дате у истрази је одлуком овог већа издвојен, прецртан, избачен, неупотребљив. Али ово је некако тај неки покушај на мала врата да се опет тај део његове изјаве уведе ја се надам да ће ту причу веће да правилно цени како је уосталом и донео одлуку која је била апсолутно правилна. Мало смо га ловили и око оног Бошка Бођанца, трагично страдалог човека да ли је чуо тај пуцањ, да ли је видео ко је убијен, да ли је, али пошто то није предмет овог оптужења нећу са тим пуно да се бавим. Шта је тужилаштво понудило да утврди одговорност четворице припадника „Душана Силног“ на жалост, двојице нема јер су преминули односно Јована Димитријевића, њихове одбране тврдећи да су оне измењене, неусклађене, контрадикторне и дате искључиво у циљу помагања појединим другим учесницима кривичног поступка. Ја се нећу госпођо председнице упуштати у анализе одбрана ниједног окривљеног осим свог браћеника. Окривљени имају право да се бране како хоће на начин како то њима одговара, али просто молим да се током поступка пропрати да ли је било било каквих битних и значајнијих промена у одбрани коју је окривљени Јован Димитријевић дао. Има једна, мистериозна група униформисаних шарених лица наоружаних које Јован Димитријевић први пут спомиње на главном претресу а и остали чланови оружане групе. Тужилац каже мистериозна група и каже не прихвата ту врђу просто зато што је она дата тек на главном претресу, никада пре тога није ни споменута ни на било који начин евидентирана, да ли за то има оправдања? Ја сматрам да има и ја ћу га изнети.

Није мали број сведока очевидаца људи који су ишли у тој колони ка том пољу детелине критичном приликом који су истицали почев од дворишта школе, земљорадничке задруге, испред ње, па дуж колоне да се у једном моменту појављује нека група десетак-петнаест људи обучених у маскирне униформе, мало другачије са капуљачама које су се навлачиле преко главе чини ми се да је такав опис дат, скоцкани, сређени, како су поједини објашњавали. То су истицали и ови људи који су били у саставу друге оружане групе која је ишла иза ових цивила критичном приликом. Тужилаштво о томе каже то су мистериозни наоружани људи, ја кажем нису мистериозни наоружани људи просто због тога што њихово присуство је евидентно, што је њихово присуство уочено не само кроз одбране окривљених него и кроз исказе сведока многобројних и што је у самом моменту догађања на том пољу детелине где чуда, страдало још двојетроје људи од крви и меса, да ли са лаким телесним повредама, да ли са тешким, да ли смрт. Ко су ти људи? Мислим да је у том правцу требала да буде усмерена великим делом пажња тужилаштва, да је у том смеру требало да буде пуно тога истражено јер онда сам потпуно склона да поверујем а чак и да устврдим да неки од ових људи који седе на овим клупама не би данас ту седели. Јован Димитријевић госпођо председнице, није добио никакво наређење. Јован Димитријевић је сам ушао у колону која је пратила цивиле по позиву чини ми се Бачића или Хрњачког, не знам тачно кога од њих двојице. Никакво наређење током кретања колоне није добио, никакво наређење није издао, никоме није ништа нажао учинио, ишао је у колони као и сви остали припадници обе оружане пратње које су

пратиле ову колону а који су кроз нашу судницу прошли саслушани у својству сведока. Бојим се да нисмо једну ствар током поступка детаљно истражили а то је чињеница када, како и на који начин је Јован Димитријевић рањен. Каже тужилац да се налазио по сопственој процени безбедној удаљености па сад што је рањен, вероватно му је процена неадекватна. Ја постављам питање ако сијасет сведока на жалост оштећених људи, мештана Ловаса који крећу у ову трагичну авантуру саопштавају да нису знали ни за какво минско поље, да немају појма где су ишли, да нико дуж колоне није спомињао то, да су многи од њих сазнали за минско поље оног момента кад се десила та трагедија, онда постављам питање на који начин је Јован Димитријевић знао где иде, знао да тамо има неких мина и шта му је био параметар да држи безбедно одстојање у односу на шта? Нема никакво сазнање да има било чега што би требало да га чини неспокојним, нико му није казао, нико га са тим није упознао, не говорим о свести о томе, не, далеко од тога. Нико га о томе није ни упознао. Онда од чега да држи безбедно одстојање? Е онда он бива рањен. И просто је срећна околност што једино у допису који је достављен као историја болести или допис под бр. 3-1137 од 20.10.2008.године, од стране ВМА се несумњиво утврђује да је дана 18.10. окривљени Димитријевић Јован задобио повреде, да му је прва помоћ указана након три сата у месту Сремски Лази 19-ог у Шиду, извршена хируршка обрада ране након чега је истог дана превезен на ВМА око 16 часова, где је статус презенс односно тренутно стање, констатовано да изнад корена носа постоји устрелна рана промера 03x03 и улазна рана промера 1,5x1,5 у доњој трећини десне потколенице на један попречни прст изнад латералног малеулуса значи скочног зглоба и излазна рана промера 3x3 цм, са унутрашње стране. Значи то је први документ који говори о постојању ране у корену носа обзиром на локализацију ране, обзиром на прокрвљеност тог дела главе, сасвим је оправдано да је оно што је Јован Димитријевић казао, чинило му се да је био мртав, се заиста тако и десило, он је био без свести и наравно сав крав. И онда судија настаде, ја као да се обраћам само Вама, настаде општа трка. Јоца рањен, вика, повика један наш, тамо-вамо, његово име. Извукоше човека одатле са поља, одвезоше га где га одвезоше, а остаде Јоца. Остаде Јоца ту изнад поља и просто ко год није био сигуран шта се дешавало критичном приликом и ко би могао ту ствар да уради, а он се сети имена Јоца. Човек рањен, кржаве главе, изнет без свести, дал ће да преживи Бог свети зна, боље ми да жртвујемо њега него неког нашег. Треба се вратити кући, треба живети у свом граду, треба се сретати са људима, цаба га било а он како буде. Испаде да ја само критикујем а ништа не предлажем. Па хоћу да вас питам и вас и себе и тужиоца, пошто сам о целом догађају размишљала везано за Јована Димитријевића и значи сем тог Јоца ниједну другу ствар нисам могла да нађем из чега бих несумњиво извукла да је Јован Димитријевић урадио то што је урадио, онда сам ја поставила питање себи и дала три одговора. Па слушајте, вероватно је човек такав по природи, био тамо и све то урадио, то је једна алтернатива. Друга алтернатива, није човек уопште био тамо и ни случајно није крив. Има и трећа; мени одговара ова друга али не као браниоцу него као поштоваоцу чињеничног стања, нема ниједног доказа да је Јован Димитријевић то урадио на начин како је то написано. Ја ћу само да вас питам да ли се сећате и да ли знате ко је Пјановић Јован? То име то је

човек са именом и надимком „Јоца“ кога помињу припадници оружаних снага присутних у Ловасу, добровољци из Ваљева а чије име се налази на списку седам имена људи који су били сведоци погибије мештана села Ловас, како стоји написано у допису достављеном суду 16.10.2008.године. Ко је тај човек кога је спомињала неколицина саслушаних сведока чија се имена такође налазе на том списку Малић Милољуб, Брковић Горан и други. Да ли је он био присутан критичном догађају а информација коју сам малопре поменула која је добијена од једног учесника овог поступка и која је у писаном облику достављена суду тврди да јесте и како је и у којој мери његово учешће. У склопу свега овога, морам да питам каква је улога и исказа сведока Милошевић Зорана, Милосављевић Милоша, Борић Игора, дозволите ми само да констатујем да је то рецимо сведок који је навео да је задужио у Ловасу 11 прсканих униформи, из камиона који је стигао у Ловас, 11 прсканих нових униформи, Маринковић Влада и Миловановић Драгана, каква је њихова улога, шта раде, у чему учествују, шта им је уопште од свега овога што се дешавало на том пољу познато, а лично сматрам да је та група или бар њени делови узимала активно учешће чак би се могло несумњиво утврдити веома значајно ко њима даје и каква наређења коме они припадају? Ко их прозвао „Пацовима“, због чега се они како су саслушани, саслушавају у својству сведока а нису предмет интересовања тужилаштва много раније него ови остали. То је моја дилема и претпостављам да ће суд дати одговор и на то питање.

Госпођо председнице, није имао Јован Димитријевић значи никакву наредбу, није ушао у целу ову игру са било каквом свешћу о било чему, није имао никакво сазнање да се на том пољу детелине било шта дешава. Никакав распоред колоне током кретања није вршио, никакву промену распореда цивила није вршио нити распоређивање и скретање колоне са пута и распоређивање цивила по детелини. Постоји само једно лице, један човек који га је током кретања те колоне видео и описао. То је сведок Милан Радмиловић који описује човека као нашег стражара уз колону са зечијом усном, црног, високог који је једног момента понудио да изађу људи из колоне ако неко не може да иде а они то одбили, тако сведок тумачи на сопствени начин бојећи се за своју безбедност, није то урадио. И колико год је исказ тог сведока можда отежавајући или већ не знам како оцењен од стране суда ће бити, ја морам да скренем пажњу суду да је то једини човек у селу Ловас који је Јована Димитријевића веома карактеристичне промене на његовом анатомском делу лица видео и препознао, да је он лице које је на било који начин учествовао у свим овим догађањима почев од дворишта преко извођења, формирања колоне, вођења колоне, распоређивања, скретања и тако даље било које радње предузео или у њој на било који начин учествовао не постоји могућност да не буде евидентиран с обзиром на ту своју карактеристику јер овде смо саслушали не мали број сведока који су указивали на поједине починиоце тако што су памтили тетоважу, бркове, капе, шубаре, мараме око главе и остале детаље. Ово је детаљ који се не може чак и једним погледом на то лице пропустити да се евидентира. Како код окривљеног Јована Димитријевића није постојала никаква свест о томе да самом чињеницом што се прикључио тој колони и што ти цивили иду на неки рад како је он рекао, без разлога икаквог да сумња у ваљаност тог закључка јер Бачић иде

који све време током боравка у Ловасу, води људе на рад, врши било шта недозвољено тачније незаконито. У чему би се састојала незаконитост ако се воде људи под пратњом у ратним условима на рад, да ли је то безбедносна пратња, или је та пратња заиста са карактером да се уништи неко. Окривљени Јован Димитријевић је критичном приликом погрешно утолико што се у погрешно време нашао на погрешном месту.

Стога ја у односу на окривљеног Јована Димитријевића предлажем ослобађајућу пресуду. Суд је кроз овај кривични поступак судио четрнаесторици окривљених и утврђивао за сваког од њих њихову личну одговорност као евентуалних починиоца у односу на сваку појединачну радњу које су по оптужници а како им се ставља на терет, евентуално извршили без обзира на чињеницу што је критични догађај сам по себи ужасно тежак и трагичан, сматрам да нема доказа да је окривљени Димитријевић извршио иједну од тих радњи, а због тежине догађаја немамо право да некога осудимо на казну. Хвала.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Хвала Вам.

Бранилац оптужених Зорана Косијера и Петронија Стевановића, адвокат Бранислава Фурјановић у завршној речи изјави:

Адв.БРАНИСЛАВА ФУРЈАНОВИЋ:

Поштовани суде, поштоване колеге, нема доказа да је мој браћеник Зоран Косијер починио кривично дело описано под 3, тачкама 3. Нема доказа да је мој браћеник био припадник самозване групе „Душан Силни“. Из одбране мог браћеника произилази да је позван да се као добровољац прикључи јединици која је прикупљена ради одласка у село Ловас. Са осталим добровољцима у аутобусу отишли су у Шид и пред зградом ТО Шид заведени по имену и презимену где су добили и униформе сиво-маслинасте боје какве су носили војници ЈНА. Након завршетка административног дела у ТО Шид, отишли су у Товарник где су преспавали. Сутрадан су кренули према Ловасу праћени од стране једног војног борбеног оклопног возила које их је допратило до релеја, на пола пута Товарник-Ловас. У селу већ се налазила ЈНА и укопани тенкови, није био сигуран где је задужио наоружање, да ли у Товарнику, Ловасу или Шиду, али је изјавио да је задужио полуаутоматску пушку. Тврдио је да никада није био члан „Душана Силног“, да је себе сматрао српским добровољцем, који је бранио суверенитет, територијални интегритет и уставни поредак СФРЈ у грађанском рату између савезних снага СФРЈ против паравојних хрватских формација, Збора народне гарде, отцепљених ТО и јединица хрватске странке „право“. Чињеницу да је оптужени Зоран Косијер био припадник самозване групе „Душан Силни“ суд није утврдио. Оптужени Зоран Косијер стигао је у Товарник 10.10.1991.године, а у Ловас 11.10.1991.године.

Из исказа сведока Пато Ференца, види се да је један од добровољаца који је завршио средњу уметничку школу на зграду у којој су били смештени добровољци који су чекали у Товарнику да крену у ослобађање

Ловаса, нацртао двоглавог белог орла и исписао „Душан Силни“. Дакле, оптужени Зоран Косијер није био са том првом групом добровољаца која је учествовала у ослобађању Ловаса 10.10.1991.године, а која је кренула из Товарника у касним вечерњим сатима 09.10.1991.године. У поступку није утврђено да је постојала група „Душан Силни“ нити да је оптужени био члан те групе. Према томе, неосновани су наводи из оптужнице да је оптужени Зоран Косијер као припадник добровољачке оружане групе самозване „Душан Силни“ починио кривично дело. Нису тачни наводи из оптужнице да су оптужени Петроније Стевановић, Александар Николаидис, Драган Бачић, Зоран Косијер, Јован Димитријевић и Саша Стојановић као припадници добровољачке оружане групе самозване „Душан Силни“ извршили кривична дела.

Оптужени Петроније Стевановић на главном претресу од 18.04.2008.године, изјавио је председник већа; да ли сте Ви припадник чега? Душана Силног? Оптужени Петроније Стевановић; ја сам био симпатизер, никад ја нисам био њихов члан. Председник већа – то је СНО а Душан Силни шта је то? Оптужени Петроније Стевановић – то је исто Јовићева странка. У поступку није утврђено да су Мија Вукосављевић и Слободан Хрњачки звани „Сајџија“ били припадници оружане групе „Душан Силни“. У оптужници се наводи да су оптужени Миодраг Димитријевић, Дарко Перић, Радован Влајковић и Радисав Јосиповић као припадници територијалне одбране ТО Ваљево, чије су јединице по доласку на подручје Републике Хрватске ушле у састав Друге пролетерске гардијске моторизоване бригаде 2 ПГМБР тадашње Југословенске Народне Армије, док се за оптужене Милана Девчића и Милана Радојчића наводи да су као припадници самовласно успостављене локалне цивилно-војне власти оптужени Жељко Крњајић у својству командира станице милиције Товарник, оптужени Петроније Стевановић и Александар Николаидис, Драган Бачић, Зоран Косијер, Јован Димитријевић и Саша Стојановић као припадници добровољачке оружане групе самозване „Душан Силни“ чији припадници су по доласку у Хрватску ушли у састав локалне територијалне одбране ТО и милиције Ловас. Међутим, у наређењу за напад Об.бр.9 команданта Друге пролетерске гардијске механизоване бригаде наводи се да је одлучио извршити напад на село Ловас главним снагама и помоћним снагама територијална одбрана села Товарник и милиција. Из тачке 3 наређења за напад, помоћне снаге су ТО Товарник и милиција у чијем саставу су и добровољци. У мерама обезбеђења навео је да се одред територијалне одбране претпочињава бригади не наводећи који је то одред али се у задатку 1 оклопном батаљону наводи да врши подршку одреда ТО села Товарник милиција. Ја се извињавам, морам да попијем воду.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Седите.

Адв.БРАНИСЛАВА ФУРЈАНОВИЋ:

Из тачке 3 наређења за напад помоћне снаге су ТО Товарник и милиција у чијем саставу су добровољци. У мерама обезбеђења навео је да се одред територијалне одбране претпочињава бригади не наводећи који је

то одред али се у задатку првом оклопном батаљону наводи да врши подршку одреда ТО села Товарник и милиције. На основу наређења команданта Прве пролетерске гардијске механизоване дивизије, одред Ваљево ушао је у састав његове бригаде. Међутим, након запоседања села Ловас ни у наредбама ни у борбеном извештају ни у једном документу не помињу се ни територијална одбрана села Ловас ни милиција села Ловас, ни добровољачка оружана група самозвана „Душан Силни“ која уопште није спомињана али се из докумената види да су територијална одбрана села Товарник и милиција потчињене команданту Друге пролетерске гардијске механизоване бригаде. С обзиром да се помоћне снаге претпочињавају Другој пролетерској гардијској моторизованој бригади а добровољци су у помоћним снагама, значи да су под командом ЈНА и после напада и запоседања села Ловас до 14.10.1991.године, све снаге су и даље потчињене команданту Друге пролетерске гардијске механизоване бригаде а од 14.10.1991.године, потпуковнику Миодрагу Димитријевићу. Стога, нико ко је учествовао у борбеним дејствима у овом периоду у селу Ловас није могао дејствовати самостално или у име неке друге команде закључак је вештака. Овом оптужницом селективно је вођен кривични поступак на начин што је против свих познатих добровољаца такозваних припадника добровољачке оружане групе самозване „Душан Силни“ вођен кривични поступак за догађај на такозваном минском пољу од 18.10.1991.године. С обзиром да су на примену правила међународног ратног права одговорни како команданти јединица тако и сваки припадник оружаних снага појединачно тачка 3, што подразумева и припаднике Југословенске Народне Армије и припаднике територијалне одбране кривични поступак у овом случају треба да се води против свих педесетак војника одреда Ваљево који су водили цивиле према пољу детелине као и према свим учесницима састанка на коме је донета одлука о претресу терена, као и свим припадницима Војске Југославије који су у томе учествовали са својим наредбама. Нису тачни наводи из оптужнице да је оптужени Зоран Косијер знао да ће неидентификовани припадник из оружане пратње убити из ватреног оружја пушке Бошка Бођанца једног од вођених цивила претходне ноћи и јутра тешко претученог и повређеног цивила у дворишту земљорадничке задруге који више није могао да се креће и пристао на убиство. Из одбране оптуженог убиство се догодило на 50 метара иза леђа оптуженог Зорана Косијера, оптужени Зоран Косијер чује из својих леђа прво галаму а потом и пуцањ. Након што је чуо пуцањ, окренуо се и видео неког добровољца младића плаве косе у сиво-маслинастој униформи чије име није знао и кога није познавао, поред кога је видео човека који лежи. Оптужени Зоран Косијер у свим изјавама изјавио је да је само прве и једине ноћи то јест у ноћи 11. на 12.10.1991.године, давао стражу у задрузи где су били цивили. Не зна ко их је притворио јер није учествовао у ослобађању села и до ујутру је остао ту због полицијског часа. Цитирам исказ осумњиченог Зорана Косијера из МУП-а: „сећам се д сам прво вече у Ловасу добио задужење од Борислава Михајловића или Зорана Обреновића да стражарим поред објекта тачније код улаза у круг Економије где је на спрату једне зграде било смештено доста заробљених. Колико је мени познато њих су заробили људи који су ослободили село али ја у томе нисам учествовао јер сам дошао након ослобађања села. Целу ноћ сам провео чувајући стражу са још једним

добровољцем чијег се имена не сећам и током моје смене није се десило ништа битно нити је било ко дирао те заробљенике. Цитирам исказ осумњиченог, да, само још ово да кажем значи ово је исказ који је дао у служби за откривање ратних злочина 28.05.2007.године. Цитирам исказ осумњиченог Зорана Косијера из истраге „истражни судија – ја Вас питам зато што из Вашег исказа произилази да сте једну ноћ стражарили. Осумњичени Зоран Косијер – само сам стражарио иза тога стојим, прву ноћ на Економији где су били затворени људи, не знам ко их је затворио али претпостављам да они који су и заузели село. Истражни судија – да ли сте видели да ли их је неко тукао, малтретирао? Осумњичени Зоран Косијер – Не“. 30.05.2007.године је дата ова изјава. Цитирам исказ оптуженог Зорана Косијера са главног претреса и увече смо отишли у Товарник, ту смо преноћили то је 10. октобар, да, 10.октобар и 11-ог ујутру смо не могу сада тачно, али негде пре подне колико ме сећање добро служи, кренули смо у село Ловас истим аутобусом. У изјави сам дао што не поричем никада да сам прву ноћ прву и једину ноћ давао стражу у задрузи. Ту су били неки цивили, ја не знам ко је њих притворио, нисам учествовао у ослобађању села и до ујутру сам остао ту пошто целу ноћ због полицијског часа није могло да се, још је неко био са мном, неки младић али не знам да ли је из Панчева или је из неког другог места, јер ја сам једини Румљанин“. Главни претрес 17.10.2008.године.

Оптужени није у ноћи 17. на 18. био у земљорадничкој задрузи и није знао нити могао да зна да је претходне ноћи и јутра Бошко Бођанац био тешко претучен и повређен у дворишту земљорадничке задруге. За такву тврдњу нема доказа. За кривично дело убиства одговорно је лице које је убило Бошка Бођанца. Непознато лице је починило кривично дела убиства па оптужени Зоран Косијер као и остали окривљени не могу да се терете да су били свесни могућих последица смртног страдања вођених цивила, па су пристали на такве последице. Осим тога, у налазу и мишљењу вештака Бошка Антића од септембра 2011.године, на страни 3 наведено је „према наредби о примени правила међународног ратног права у оружаним снагама Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, за примену правила међународног ратног права одговорни су команданти јединица и сваки припадник оружаних снага појединачно што подразумева и припаднике Југословенске Народне Армије и припаднике територијалне одбране. Нису тачни наводи из оптужнице да је цивил Иван Краљевић пао преко мина, већ је скочио на мину, дакле, он је скривио погибију и повређивање цивила јер је активирао мину, што нико из оружане пратње није могао да зна па и да пристане на последице оваквог поступања јер су и оптужени били изложени дејству мина.

У поступку је утврђено да су оптужени Димитријевић Јован као и још два припадника оружане пратње били повређени услед дејства активираних мина. Нико од оружане пратње као и цивила није могао да зна нити је знао да ће цивил Иван Краљевић скочити на мину па су неосновани наводи из оптужнице да су сви оптужени па и оптужени Зоран Косијер пристали на последице смртног страдања.

Неосновани су наводи из оптужнице да је оптужени Зоран Косијер дана 18.10.1991.године, предузимао радње нечовечног окрутног поступања и наношења великих душевних и физичких патњи укључујући и пристајање на наступање повреде телесног интегритета и смртних последица са оптуженим Јованом Димитријевићем, Сашом Стојановић, Драганом Бачићем као и Мијом Вукосављевић и Слободаном Хрњачки звани „Сајдија“ обоје сада покојни.

Из одбране оптуженог Саше Стојановића произилази да су он и Мија Вукосављевић остали на путу и нису ушли у поље детелине, нити да су предузимали радње којима се терете сви оптужени. Неосноване су наводи из оптужнице да је мој брањеник приступио и реализацији другог задатка добијеног од неидентификованог налогодавца из састава једне од наведених оружаних група да се цивили искористе не само као живи штит него и за разминирање минског поља на парцели под детелином. Нема ниједног јединог доказа за овакву тврдњу у оптужници у односу на мог брањеника. Мој брањеник је у својој одбрани тврдио да су му приликом саслушања у МУП- у у записник неколико пута убацили текст који није диктиран наглас, већ је инспектор куцао, да је рекао да су цивили употребљени као живи штит а посебно да је он изјавио да су били живи штит па је на интервенцију браниоца брисан израз „живи штит“. Оптужени Зоран Косијер изјавио је да се прикључио колони која је већ била формирана и у покрету, успут је сазнао да иду у претрес терена, његово није било да се распитује где иду цивили и шта ће они, да су се кретали тако што је он био са леве а цивили са десне стране. Такође, нема ниједног јединог доказа да је оптужени Зоран Косијер нити било ко од добровољаца наредио цивилима да са пута скрену у поље детелине које је требало разминирати. То у поступку није утврђено. Оптужени Зоран Косијер даље је наводио да када су дошли до поља детелине нико није имао представу шта ће се у ствари одиграти, да ће бити изложени опасности њихови животи, доведени су ту у питање тврдећи да нико од учесника који су ишли са мештанима није знао да је минирана детелина и волео би да види човека који има храбрости да уђе у минско поље а да зна да је минирано и да се кретао кроз поље детелине на удаљености од 3-5 метара иза цивила. Оспораво је да су се цивили држали за руке и да су ногама разгртали детелину а камоли да су им оптужени наредили да се држе за руке и да разгрћу детелину лево и десно и да стану када угледају мину тврдећи да људи који су ишли испред њега нису разгртали детелину да би волео да види какав је то ход и пошто су биле постављене mine за које је сазнао током вођења овог поступка ко тако хода он је стао заувек и видео. Неоснована је тврдња из оптужнице да су се кретали на пристојној удаљености да су се кретали на пристојној удаљености оптужени Јован Димитријевић и још два војника не би била повређена услед дејства експлодиране mine. Оваквог доказа у списима предмета нема. Ниједан од цивила који су били на пољу детелине нити је препознао оптуженог Зорана Косијера нити га је описивао, нити спомињао по имену да је предузимао радње којима се терети. Неосновани су наводи из оптужнице да је оптужени умишљајно извршио кривично дело и да је предузимао радње нечовечног окрутног поступања и наношења великих душевних и физичких патњи укључујући и пристајање на наступање повреде телесног

интегритета и смртних последица. Оптужени Зоран Косијер одмах након експлозије и настанка хаотичног стања и стампеда, окренуо се иза леђа и угледао је стазу, угажену детелину којим путем је ушао у детелину и тим путем се вратио на пут. Цитирам Сашу Стојановића. Саша Стојановић „знам да су два борца отрчала у село по помоћ, отрчао према селу под пуном опремом по неко возило да би људе који су рањени извучени из минског поља да их воде у болницу и када је стигао камион и рањенике су ставили у камион заједно са Воркапићем и одвезли их у Товарник па у Шид у болницу, након тога код доктора Качара у Ловас, где су их чували целе ноћи. Овакву одбрану оптуженог Зорана Косијера потврдили су оптужени Саша Стојановић, сведок Милан Воркапић и сведоци повређени на минском пољу па су неосновани наводи из оптужнице да је предузимао радње нечовечног, окрутног поступања и доношења великих душевних и физичких патњи укључујући и пристајање на настајање повреда телесног интегритета и смртних последица. Нису тачни наводи из оптужнице под три тачка 1-а да су дана 17.10.1991.године, припадници оружане групе „Душан Силни“ и неколико припадника противдиверзантске чете из ТО Ваљево када су се у двориште земљорадничке задруге сакупили око 70 мештана поједине физички злостављали у кухињи наредивши им да сву ноћ морају непомично седети на дрвеним клупама, при чему испред њих на узвишеном трему је био постављен пушкомитраљез, околу њих наоружани стражари из наведених оружаних група. Међутим, из исказа сведока Борисава Пребега утврђено је да су три војника припадника противдиверзантске чете из ТО Ваљево чували мештане преко ноћи, мештанин Миодраг Новаковић и још једно неидентификовано лице за које није утврђено коме је припадало са именом Марко.

На основу свега изложеног, нема доказа да је мој браћеник Зоран Косијер починио кривично дело ратни злочин против цивилног становништва из чл.142 ст. 1 КЗ СФРЈ у вези чл. 22 КЗ СФРЈ па предлажем да се ослободи од оптужбе.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Хоћете да сутра наставимо за Петронија?

Адв.БРАНИСЛАВА ФУРЈАНОВИЋ: Може, може.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: А сутра имамо у 09,30 немојте да заборавите.

Адв.БРАНИСЛАВА ФУРЈАНОВИЋ: Да, да.

Адв. ГРАДИМИР НАЛИЋ: Судија, ја морам да Вас замолим, да ме сутра колега Воја Вукотић мења.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Сутра?

Адв. ГРАДИМИР НАЛИЋ: Ако дозволите.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро.

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Главни претрес се прекида у 18 часова и 26 минута и биће настављен

27. априла 2012.године, у 09,30 часова, судница број 2.

ЗАПИСНИЧАР

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА-СУДИЈА